MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA

4|2024

duha

Informace o knihách a knihovnách

KNIHOVNA VŠEMI SMYSLY – CHUŤ

Duha online:
https://duha.mzk.cz

Obsah

Knihovna je…
Knihovna je… 2
Studie, články
Čítárna a kavárna AVION – vůně dávných časů, kávy, zákusků a snění – *Dana Zipserová* 3
Semínkovna v Městské knihovně Havířov – *Romana Bartošková* 5
Vůně fairtradové kávy v Obecní knihovně Otnice – *Jitka Bublová* 7
Inspirace, podněty, náměty
Mezilidské vztahy v české i světové literatuře – *Martina Hradilová* 9
Online zápisníky a nástroje pro spolupráci – *Michaela Mrázová* 11
Knihovníci doporučují knihovníkům – *Dorota Papoušek, Josef Mikulášek, Ivana Šrámková, Tereza Večeřová, Richard Guniš* 14
Proměny českého knihovnictví
Knihovna v Třinci již třetím rokem žije po naszymu – rozhovor s Martinou Wolnou – *Adéla Majerová* 17
Veřejné knihovny
Vůně vanilky a boršče – *Ilona Salajková* 20
Čtení pomáhá – ve škole, v knihovně i v životě – *Hana Matulová* 22
Tištěné a rukopisné kuchařské knihy z regionu Jindřichohradecka v digitální podobě – *Štěpánka Běhalová* 24
Jak chutná historie aneb Knihovna v Havlíčkově Brodě slaví 130 let – *Petr Bobek* 26
Konference, akce
Již 20. ročník semináře „Knihovna v obci" se zaměřil na inovace a inspiraci – *Marie Šedá* 28
Knihovníci muzeí a galerií v Brně – *Štěpánka Běhalová* 30
Mladý SKIP a potřeba organizování se – *Nina Wanča* 32
Výsledky letní fotosoutěže časopisu Duha – *Jan Lidmila* 34
Informace pro knihovny
eDoklady v knihovnách – *Kamila Plisková* 35
Co nás čeká nového ve sběrech statistických dat? – *Lucie Macháčková* 38
Moderní knihovnictví krok za krokem – *Jana Tomancová* 40
Příprava Databanky vzdělávacích knihovnických programů na spuštění – *Pavlína Lišovská* 41
Z činnosti MZK
Otevření Francouzské a frankofonní knihovny v MZK – *Richard Guniš* 43
Týden pro Digitální Česko v MZK – *Anna Mrázová* 44
Výsledky průzkumu Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven – *Lenka Dostálová* 45
Oči Brna: Karel Fuksa – *Věra Böhmová* 46
Knihovnické osobnosti
Tereza Večeřová – držitelka krajského ocenění MARK 2024 – *Jana Nachtneblová* 47
Recenze
Čtenáři, autoři, nakladatelé a knihkupci v době covidové a postcovidové: obavy a naděje aneb boj o přežití – *Libuše Foberová* 49
Zkušenosti ze zahraničních knihoven
Studijní zájezd do bavorských knihoven se SKIP – *Monika Kratochvílová* 51
Rozhovor
Knihovna všemi smysly pro každého – rozhovor s odcházející ředitelkou Knihovny Ústeckého kraje – *Veronika Balcarová* 54
Fejeton
Starý papír – *Iva Pekárková* 57

Vážení a milí čtenáři,

z mnoha domácností se v těchto dnech line vůně pečené husy či svatomartinských rohlíčků. K těmto gastronomických zážitkům se přidává také poslední letošní číslo časopisu Duha, které se věnuje **vnímání knihoven prostřednictvím chuti**. A co bychom Vám doporučili z našeho menu?

Ve *Studiích, článcích* Vás pozveme nejen na kávu a zákusky do Čítárny a kavárny AVION Městské knihovny v Českém Těšíně. Představíme Semínkovnu v Městské knihovně Havířov a Fairtradové pondělky v Obecní knihovně Otnice. Téma čísla se prolíná i dalšími rubrikami. Inspiraci v podobě tištěných a rukopisných kuchařských knih nabízí digitální knihovna Muzea Jindřichohradecka (*Veřejné knihovny*). Jak se žije po naszymu se dozvíte z rozhovoru s ředitelkou třinecké knihovny Martinou Wolnou (*Proměny českého knihovnictví*). Ochutnávku příběhů z celého světa včetně receptu na tradiční ukrajinský pokrm pak přináší kolegyně z Městské knihovny Mikulov (*Veřejné knihovny*).

Vychutnat si však můžete i další příspěvky mapující aktuální oborové dění. Seznámíme Vás například s novinkami, které nás od příštího roku čekají ve sběrech statistických dat a při využívání eDokladů v knihovnách. Doporučíme elektronickou Příručku pro knihovníky veřejných knihoven (*Informace pro knihovny*). Ohlédneme se za studijním zájezdem SKIP do bavorských knihoven. Téma ročníku uzavřeme symbolicky *rozhovorem* s odcházející ředitelkou Knihovny Ústeckého kraje – Knihovna všemi smysly pro každého.

Děkujeme za Vaši přízeň v letošním roce a přejeme Vám vše dobré do dalších dnů tohoto i nastávajícího roku.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách. Ročník 38 (2024), číslo 4.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně.**

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:
Kulinářský workshop v Masarykově veřejné knihovně Vsetín, autor fotografie: archiv MVK Vsetín.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák
Tisk: Tiskárna Brázda
Vychází 4× ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print), ISSN 1804-4255 (Online)

Redakce:
Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,
PhDr. Veronika Kašpárková, redaktorka,
Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka.

Redakční rada:
prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj
Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Knihovna je…

Knihovna je…

Pokud chcete ubránit svoji zemi, tak musíte investovat do zbraní. A pokud chcete ubránit vaši národní identitu, potřebujete vzdělání. Investice do vzdělání – knihoven, se projeví až za mnoho a mnoho desítek let. Není to okamžitý úspěch. Jedná se však o investici, která je nejdůležitější ze všech. Národ bez knihoven nemůže fungovat. Čtení nám pomáhá být nejen inteligentními, ale i moudrými.

Marek Orko Vácha
kněz, teolog, přírodovědec, pedagog, spisovatel a skaut

Knihovna je…

pro mě v první chvíli vůně. Vůně, kterou si uvědomuji už jako malá holka, když jsem s maminkou každý pátek chodila do knihovny vybrat si tu svoji knížku. Dnes pro mě knihovna znamená zaměstnance – lidi, kteří knihovnu milují, kteří v ní pracují a vytváří její jedinečnou atmosféru. Díky nim je život v knihovně tak krásný.

Jana Machová
státní tajemnice

Knihovna je…

parádní místo. Můžu si tam zajít pro knížku, kterou nechci koupit. Můžu si ji přečíst za pár korun a prožít velké dobrodružství. V poslední době ale do knihovny chodím hlavně kvůli tomu, že se tam hraje a můžu být u toho. Můžu tam hrát i já. Také je skvělé, že do knihoven jezdí číst autoři naživo. Knihovna je pro mě důležité místo pro setkávání a pro všechny lidi, které zajímá kultura.

Jan Žamboch
hudebník

Čítárna a kavárna AVION – vůně dávných časů, kávy, zákusků a snění

Dana Zipserová
zipserova@knihovnatesin.cz

Čítárna a kavárna AVION, multifunkční budova vystavěná v letech 2008–2010 díky evropským financím a podpoře města, je částečnou replikou původní Kavárny-restaurace Avion, která stála na břehu řeky Olše v letech 1933–1939.

To místo je unikátní. Řeka Olše je hranicí mezi Českou republikou a Polskem a na most, který oba břehy a státy spojuje, se dostanete už po několika krocích vycházejíc z Avionu. V meziválečném období k němu vedly z obou směrů promenády lemované alejemi. Avion byl místem s bohatým kulturním děním, místem setkáváni zdejší smetánky, ale i pašeráků. Na dobrou kávu nebo taneční večery přicházeli Češi, Poláci, Němci i Židé. Místo má své kouzlo neustále. Nový Avion, krásná půlkruhová funkcionalistická budova, ani dnes nenechá žádného kolemjdoucího projít bez povšimnutí.

Původní budova Kavárny AVION

Stejný dojem výjimečnosti zanechá v každém i propracovaný interiér. Přitom získat jakékoli materiály, fotografie, nákresy, jak původní Avion vypadal, zejména co se týče interiéru, nebylo vůbec jednoduché. Přesto se podařilo téměř detektivní prací a díky velké péči architektů Czeslawa Mendreka a Andrei Šacherové vystavět a vybavit dnešní Avion k obrazu své předchůdkyně. Velká zainteresovanost projektem se odráží v oduševnělém prostředí, kterým čítárna a kavárna dnes disponuje, a mnoho návštěvníků je od úplného počátku vtaženo atmosférou, která zde vládne.

Není tedy divu, že když v roce 2010 dalo město Český Těšín Čítárnu a kavárnu Avion do správy Městské knihovně, bylo naším cílem s tímto krásným prostředím sladit nejen obsahovou náplň činnosti, ale také zajistit kvalitní kavárenskou obsluhu a občerstvení.

Chtěli jsme partnera, který by akceptoval námi vytvořenou programovou koncepci a svým kavárenským uměním ji ještě více podpořil a povýšil. Od počátku jsme počítali s pestrým a častým programem, který byl uspořádán do salonů – literárního, diskuzního, hudebního, výtvarného, divadelního, filmového a dalších. Tato rozmanitost kladla na obsluhu jisté nároky. Stejně jako prostor Avionu, který je variabilní co do rozestavění nábytku při různých pořadech. A neméně důležité bylo, jak se časem projevilo, dokázat

zharmonizovat běžnou otevírací dobu s kavárenskou obsluhou a čas patřící konajícím se akcím. Vše se totiž odehrává v jediném prostoru v přízemí budovy, bez možnosti využít dalších uzavřených místností. Ukázalo se, že pronajmout prostor třetí straně je nevyhovující také z důvodu pětiletého závazku o nevýdělečnosti podniku plynoucího ze získání evropské dotace. Tato podmínka byla určující a jakkoli se zdálo, že nám situaci značně komplikuje, nakonec nás posunula k řešení, které výborně funguje dodnes. Oslovili jsme ke spolupráci Střední školu hotelovou a obchodně podnikatelskou, dnes Albrechtova střední škola, která má sídlo v našem městě.

Obě organizace, knihovna i střední hotelová škola, společně sestavily a zavedly velmi účelný režim. Dokázaly propojit knihovnu a střední školu jako pracoviště praktické výuky pro své studenty oborů kuchař-číšník a cukrář. Při otevírací době 9–18 hodin ve všední dny a 9–14 v soboty byly sestaveny dva týmy, dopolední a odpolední směna, s určitým počtem studentů a jedním dohlížejícím učitelem v rámci kavárny. Navíc od brzkých hodin denně v kuchyni pracuje a učí se další tým-cukráři, také pod vedením učitele odborného výcviku.

Naši návštěvníci tak mohou ochutnat nejen výbornou kávu a třeba sezonní míchané nápoje, ale také skvělé zákusky, denně pečené přímo v Avionu a tak lahodných receptur, že si velmi záhy získaly ohlas v celém městě. Ta vůně právě pomleté kávy a čerstvých zákusků rozjasní den mnohým, kteří vstoupí. Ráda zmíním, že se studenti obou oborů pravidelně umisťují na předních místech profesních soutěží.

Žáci se v Avionu střídají po půlročních cyklech. To s sebou přináší aspekt, že ti, kteří se už s Avionem a jeho režimem dobře seznámili a mnohému se ze svého budoucího řemesla naučili, odcházejí a místo nich přicházejí úplní nováčci, kteří mají tento poznávací proces celý před sebou. Proto jsme vždy vděční všem návštěvníkům, kteří náš provoz jako výukové středisko akceptují a občasnou drobnou chybičku žáků berou s humorem.

Další moment, který je potřeba v této synergii zohlednit, jsou prázdniny, kdy žáci ani učitelé nemají výuku a tedy ani praxi u nás. Albrechtova střední škola nám i zde vyšla vstříc a v tuto dobu vždy zajistí provoz kavárny formou brigády.

Velmi dobře musí být promyšlen provoz při konání akcí. Příprava pořadů, zejména těch náročnějších, zasahuje do běžného provozu kavárny. Nutná je pravidelná a podrobná vzájemná informovanost, aby učitelé s žáky mohli vše připravit například na větší „nával" návštěvníků v jeden čas nebo na možné prodloužení doby obsluhy hostů, když se akce protáhne. Opět se nesmí zapomínat, že jde o nezletilé žáky a škola má za ně zodpovědnost. Rozmanité jsou i požadavaky účinkujících. Zatímco jedni vítají rušné prostředí kavárny za plného provozu, kdy jim nevadí přehlušovat svou hudbou a zpěvem běžné úkony v baru (mletí kávy, komunikace mezi číšníky atd.), jiní vyžadují při interpretaci absolutní klid. Diváci však chtějí být i v těchto případech obslouženi, protože právě propojení kulturního zážitku s výborným občerstvením za tlumené záře žlutooranžového světla je u nás to nesmírně lákavé. I tato situace má snadné řešení, jako mnoho dalších, které společné pracovní soužití přineslo.

Jako závažnější problém se ukázaly letošní změny v přijímacím řízení na střední školy a následné automatické přiřazování žáků podle nového algoritmu. V praxi to znamená malý počet přijatých žáků na obor kuchař-číšník a de facto ohrožení kavárenského provozu Avionu ve spolupráci s Albrechtovou střední školou. Velké díky patří městu, které Avion v tuto chvíli podpořilo, a Albrechtově střední škole, která se svými zkušenými učiteli dokázala i tak spolupráci zachovat. Těšíme se, že spolu budeme přinášet radost našim návštěvníkům ještě dlouho.

Semínkovna v Městské knihovně Havířov

Romana Bartošková
akvizice@knih-havirov.cz

Jeden z nejmodernějších trendů v knihovnictví – knihovna věcí – je v havířovské knihovně samozřejmostí už desátou sezonu. Půjčují tady semínka a v rámci Květinového swapu můžete získat i rostlinky. Jen půjčovní doba není měsíc, s ohledem na vegetační cykly rostlin je výpůjční doba řekněme rok. Vypůjčíte si semínka, zasadíte a když uspějete, můžete z vypěstované rostlinky přinést semínka nebo sazeničky pro další zájemce. Jednoduché.

Chcete si vypůjčit knihu? Nebo semínka? Nebo snad už malou rostlinku? Jste správně!

„Svobodně, ekonomicky, ekologicky a pro každého!" S tímto mottem a myšlenkou Semínkovny oslovila pobočku Městské knihovny Havířov na Seifertově ulici zástupkyně spolku Naše místo Zuzana Pučoková na konci roku 2015. Výběr místa vůbec nebyl náhodný. Zmíněná pobočka se již čtvrt století zaměřuje na ekologii a tomu odpovídá jak profil nabízeného knižního fondu, tak spousta – dnes již tradičních – „ekoakcí" pro děti, mládež i dospělé návštěvníky.

Semínkovna Městské knihovny Havířov

„Uložené osivo je k dispozici zdarma a pro všechny. Zahradníci nosí semínka zeleniny, bylin či okrasných rostlin, uložené v sáčcích a označené názvem, datem a místem původu. Rostliny můžete šířit dál, třeba mezi svými přáteli, podmínkou je nekomerční využití," přibližuje podmínky Semínkovny vedoucí pobočky Martina Urbančíková. „Pokud budete chtít do Semínkovny věnovat vlastní osivo, mělo by pocházet ze zdravých rostlin, z chemicky neošetřené produkce a pěstované bez použití hnojiv. Semena nesmí pocházet z rostlin, na které se vztahuje některé z platných zákonných ujednání omezujících jejich volnou distribuci, také není dovoleno sdílet osivo invazivních, zákonem chráněných nebo zakázaných druhů," doplňuje kolegyni knihovnice Jana Brůžková.

Semínkovna ale není jen o sdílení osiva. Patří k ní také doprovodné přednášky a besedy, které se konají na jaře a na podzim. Přednášející jsou z řad odborníků i laiků-nadšenců. Témata přednášek se potom točí kolem toho, co přítomné posluchače zajímá, a především co je trápí. „Několikrát nám přednášel pěstitel a propagátor alternativního zahradničení Jaroslav Drlík, který poutavě seznamuje s tím, jak si užít a zažít malou zahradu. Jako téma číslo jedna bych ale označila debaty o starostech se škůdci,

Přednáška o pěstování rostlin v Městské knihovně Havířov

především se slimáky. Návštěvníci nosí fotografie a také videa ze života na svých zahradách, takže jsme třeba viděli krátký vstup o tom, jak provádět práce na zahradě, abychom co nejméně zatěžovali záda," říká Martina Urbančíková.

Při jarních setkáních účastníci přinášejí také sazeničky různých plodin a na podzimním setkání už se chlubí svými výpěstky i výrobky z nich. Nabídka semínek se pohybuje okolo 20 druhů, jsou tu tradiční dýně či fazole, z bylinek například majoránka nebo kopr, za kytičky divizny, afrikány. To během přednášek zaznívají i názvy méně obvyklých rostlin - mišpule, klanoplaška, ačokča, aronie, pepíno… Inspirací pro návštěvníky jsou i ochutnávky produktů, jako je bezový likér, kapari z plodů ředkviček, kdoulový džem, cuketový tatarák, víno z jeřabin a ostružin, kdoulové buchty, domácí chleba a další dobroty.

Podstatně kratší historii, ale nemenší úspěch má i další „rostlinný" počin Městské knihovny Havířov, kdy v rámci programu k podpoře udržitelnosti v knihovnách vznikl Květinový swap. „Přijďte, přineste, vyměňte nebo si jen odneste jakoukoli rostlinu nebo semínka, která vám padnou do oka," tak zněla pozvánka k návštěvě vestibulu hlavní budovy havířovské knihovny. Květinový swap se konal poprvé v dubnu loňského roku a rostlinky byly k dispozici celý týden. Byly tu rýmovníky, kaktusy a sukulenty, palmy, semínka dýní, paprik i levandule. Lidé měli o rostliny i semínka zájem, přinášeli a odnášeli si celé rostliny i řízky. Bylo jasné, že nezůstane u jednoho ročníku, takže na jaře tohoto roku čtenáři-zahrádkáři již Květinový swap netrpělivě vyhlíželi. Bylo vidět, že si mnozí nadšenci už své příspěvky do swapu pečlivě předpěstovali.

Myšlenka sdílení osiva i rostlinek se v havířovské knihovně uchytila a velký zájem je také o besedy a přednášky související s pěstováním na malých zahrádkách, balkonech a bytech. Většina obyvatel Havířova žije v městské zástavbě a snaha o přiblížení k přírodě je tu více než patrná. Čtenáři potom najdou informace k pěstování nejen prostřednictvím besed, ale také v odborné a populárně naučné literatuře, která je v knihovně k dispozici.

Vůně fairtradové kávy v Obecní knihovně Otnice

Jitka Bublová
knihovna@otnice.cz

V letošním roce uplynulo 100 let od otevření obecní knihovny v Otnicích. Podle zápisu v kronice se před 100 lety v obecní kanceláři začaly půjčovat první knihy. V současné době už knihovny nejsou vnímány veřejností jen jako půjčovny knih, ale stále častěji se na více místech stávají komunitními centry. V knihovnách se setkávají lidé různých generací i zájmů. Nejen během půjčovní doby, ale také na besedách, přednáškách, vzdělávacích seminářích, tvořivých dílnách a dalších různorodých akcích. Jednou z oblíbených akcí v Obecní knihovně v Otnicích jsou pravidelné Fairtradové pondělky, které jsou prodchnuty typickou vůní kávy.

Fairtradové pondělky

Obec Otnice se v roce 2020 stala první Fairtradovou obcí v České republice. Slavnostní předání titulu proběhlo v čerstvě zrekonstruované knihovně, která ještě voněla novotou. Od nápadu k realizaci Fairtradových pondělků neuběhl ani rok a díky podpoře vedení obce nabízíme každé pondělí v knihovně lahodnou fairtradovou kávu. Nejen v pondělí během půjčovní doby, tedy od 11 do 18 hodin, ale také během akcí v knihovně, mohou čtenářky, čtenáři, ale všichni návštěvníci, ochutnat výbornou fairtradovou kávu. Kdo ochutná šálek fairtradové kávy, odnáší si úžasný zážitek. Káva je totiž nápoj, který si můžeme užívat doslova všemi smysly. Vůně kávy dokáže navodit příjemnou atmosféru, pocit pohody, a dokonce se může dotknout až samotné duše. Ve své fantazii se můžete přenést na vzdálené plantáže, kde se pěstuje a ručně sklízí oblíbená káva, ucítit teplé sluneční paprsky a navíc mít dobrý pocit, že podporujete dobrou věc. Chuť a čich jsou smysly, které spolu velmi úzce souvisí, žel jsou často opomíjenými lidskými smysly, byť mají důležitý význam ve vývoji dítěte. Vůně jsou již od dětství intenzivně spojeny s emocemi. Těžko si dokážeme představit necítit vůni a nevnímat chuť. Kdo nepije kávu, má možnost dát si fairtradový čaj. Černý, zelený, mátový či ibiškovo-šípkový. Díky Fairtradovým pondělkům si v knihovně užíváme příjemnou pohodovou atmosféru jako v oblíbené kavárně.

Fairtradová káva v Otnicích

Důvody pro podporu FAIRTRADE

V kancelářích otnické radnice i v otnické knihovně nakupujeme, a tudíž pijeme a návštěvníkům nabízíme pouze fairtradovou kávu a fairtradové čaje. Tomu, než si pochutnáme

na kávě připravené z upražených a umletých kávových zrn, předchází spousta práce a času. Díky nákupu fairtradových výrobků dáváme lidem ze zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky možnost uživit se vlastní prací za důstojných podmínek. Zapojením do fairtradových družstev dostávají drobní pěstitelé odpovídající odměnu, jsou dodržována lidská práva, na polích či plantážích nemusí pracovat děti, pěstování je šetrnější k přírodě. Za fairtradový příplatek si staví školy, studny nebo přispívají na lékařskou péči pro celou komunitu. Rostoucím problémem pro práci farmářů je klimatická změna a její stále intenzivnější dopady na jejich živobytí. Fairtrade pomáhá pěstitelům získat znalosti, jak s těmito dopady lépe bojovat, jak se jim přizpůsobit. Například používat k zavlažování dešťovou vodu, přejít na pěstování odolnějších odrůd rostlin, sázet stromy mezi kávové keře.

Faritradové materiály

Nejen vůně kávy

Návštěvníci otnické knihovny mají k dispozici také informační materiály o Fairtrade, které si mohou přečíst v knihovně. Je-li příznivé počasí, mohou využít venkovní posezení u knihovny nebo si vše prostudovat v teple svých domovů. Děti si rády vybarvují fairtradové omalovánky, luští fairtradové křížovky nebo hrají fairtradové pexeso – FAIRXESO. Snažíme se informovat veřejnost o férovém obchodu různými způsoby. Jedním z nich je promítání filmů v knihovně. Letos jsme promítali nový dokumentární film Kávová budoucnost, který přibližuje životy pěstitelů kávy v Latinské Americe. Poté následovala zajímavá beseda s jedním z autorů filmu Stanislavem Komínkem z Fairtrade Česko a Slovensko. Stanislav Komínek s Lukášem Matěnou osobně navštívili fairtradová družstva v Kolumbii a na Kostarice. Snímek je zaměřený nejen na představení problémů, ale i cest vedoucích k důstojnému životu pěstitelů a ochraně přírody. Nejde v něm jen o budoucnost kávy, ale i celé naší planety. Součástí aktivit knihovny jsou také tematické putovní výstavy. Velmi dobře spolupracujeme s místní základní školou a společně se každoročně podílíme na organizování říjnové Výstavy na stromech v parku u školy nebo na květnovém happeningu Férová snídaně na farní zahradě.

Přispět může každý z nás

Chcete také podpořit spravedlivý obchod? Nejjednodušším způsobem, jak se zapojit do Fairtrade, je hledat v obchodech fairtradové zboží. Na obalech produktů je sice známka FAIRTRADE malá, ale hodně znamená pro zapojené pěstitele a pracovníky. Díky Fairtrade mají farmáři jistotu minimální ceny za svou produkci a jsou tak chráněni proti výkyvům na trhu. Kromě toho mají navíc k dispozici peníze ve formě fairtradového příplatku. Svou volbou tak může každý z nás přispět ke spravedlivé a udržitelné budoucnosti pěstování kávy, kakaa, květin nebo například banánů.

Máte-li rádi typickou vůni kávy, zastavte se v otnické knihovně na šálek lahodné fairtradové kávy. Výbornou fairtradovou kávu jsme nakupovali od brněnské organizace NaZemi, se kterou byla skvělá spolupráce. Bohužel, od příštího roku budeme hledat nové dodavatele fairtradových produktů, jelikož organizace NaZemi ukončila obchod a svoje síly zaměřuje na nové projekty. V současné době v knihovně nabízíme prvotřídní směs arabiky z Guatemaly a středního Mexika a robusty z Tanzánie. Fairtradová káva, kterou u nás ochutnáte má plné tělo, díky podílu robusty má nižší kyselost a vyváženou chuť s nádechem hořké čokolády a lískového oříšku.

Mezilidské vztahy v české i světové literatuře

Martina Hradilová
propagace@knihovna-kyjov.cz

Cílová skupina: 1.–4. ročník SŠ, SOU, SOŠ (vhodné i pro 9. třídu ZŠ)
Klíčové kompetence: kompetence k učení, kulturní
Vzdělávací oblasti: jazyk a jazyková komunikace
Časová dotace: 45 minut (tedy jedna vyučovací hodina)
Potřeby: flipchart, případně papíry a pomůcky pro myšlenkovou mapu, připravené ukázky z knih

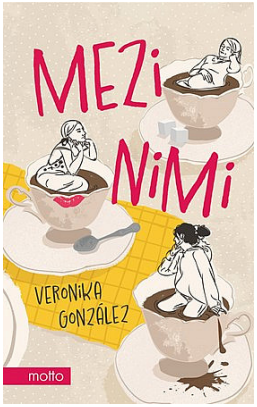

Cíl lekce

Cílem lekce je zaměření na českou či světovou literaturu a schopnost definovat vztahy, které jsou nedílnou součástí všech literárních příběhů. Můžeme se zaměřit na českou či zahraniční tvorbu, na současnou literaturu, maturitní četbu apod. Já osobně dávám přednost současné české literatuře.
Program jsme poprvé realizovali v předchozím školním roce. Letos jsem si (v rámci doplnění a inovace) nechala zpracovat osnovu nástrojem Sciobot (doporučeno i na školení knihovníků pro zpracování lekcí) s tím, že si ji rozšířím, doplním apod. V tomto případě to nějaké zásadní změny nepřineslo, ale nástroj může doporučit třeba vhodné aktivity.

Evokace (5–10 minut)

Ideální aktivita je na úvod brainstorming (studenti definují vztahy a já zapisuji) na téma „Definujme si mezilidské vztahy, jaké mohou být?" (nejčastěji zaznívá samozřejmě rodina, přátelství, milostné vztahy – studenti poměrně často na místo slova milostné používají sexuální. Můžeme vést debatu nad tím, zda sexuální a milostný vztah je totéž, můžeme najít přímou ukázku z knihy, kde jsou tyto dva vztahy odlišené, vztahy pracovní, v dnešní době mohou být i vztahy virtuální, v ukázce ale mohou být i vztahy z období války – Žid, Němec, což by mohlo zase rozšířit původní téma). Další téma k debatě může být „Proč jsou mezilidské vztahy v knihách důležité? Odlišuje se zobrazení vztahů v rámci žánru, např. v romantické knize pro ženy a detektivce?" (lze uvést i další příklady).

Uvědomění (cca 30 minut)

Než se dostaneme přímo k ukázkám, které jsme si pro program vybrali, dáme si „na rozjezd" za úkol jmenovat knihu (a samozřejmě říct i o jaký vztah jde), kde je jasně definovaný některý ze vztahů, o kterých jsme mluvili. Často zaznívají názvy dětských knih (např. Děti z Bullerbynu, Bylo nás pět, Rychlé šípy), objevuje se ale i školní klasika (např. Romeo a Julie).

Lekce bude zřejmě vždy zaměřena na konkrétní knihy, takže podle toho, co jsme si vybrali (a samozřejmě chceme, aby se studenti s těmito díly seznámili), použijeme ukázky z vybraných knih. Já preferuju současnou literaturu a mohu-li si vybrat, tak cílím na české autory, abychom se v průběhu také seznámili s tím, co pochází z per českých spisovatelů. Nějaký druh vztahu lze nalézt prakticky všude, vyberu samozřejmě takovou ukázku, kde je to možno definovat,

v některých knihách je příběh minimalistický (např. dvě hlavní postavy, někde jich v určité scéně může být mnohem více v různých vztazích).

Tady lze pracovat více způsoby: buď já čtu ukázku a třída odpovídá, nebo někdo ze třídy přečte ukázku a ostatní se snaží zodpovědět kladené dotazy, nebo se třída může rozdělit do skupin (po dvojicích či více), každá skupina dostane jednu ukázku, společně si ji přečtou, zodpoví a potom si po skupinách uděláme „vyhodnocení." Tomuto dávám přednost, ale pokud není třída moc početná, lze ji rozdělit např. pouze na poloviny nebo zvolit jednu z předchozích možností. Každá skupina by pak případně měla být schopná zodpovědět otázky: Jaký typ vztahu byl v ukázce definován? Byl jen jeden, nebo jich bylo více? Jsou v ukázce nějakým způsobem zobrazeny i charakterové vlastnosti postav? Je v ukázce použita přímá řeč? Můžeme samozřejmě doplnit další otázky, které chceme, aby byly zodpovězeny.

Příklady ukázek:

Klasika

„Však hle, co světla tam tím oknem prokmitává? Toť východ jest a Julie je slunce! Vyjdi, ó slunce krásné, zabij lunu závistivou, jež chorá jest a bledá žalem, že ty, její služka, jsi o tolik krásnější než ona sama."
(Romeo a Julie, W. Shakespeare)

Ukázku z klasické literatury možno použít i pro srovnání, jak se liší vyjadřovací prvky v současných knihách, navíc si studenti vyzkouší porozumění textu, který není psán úplně „současným" jazykem.

Současná literatura

„Týna je zdrženlivější, ale nakonec i ona přijme máminu náruč. Možná jenom kvůli mámě, možná že doopravdy chce. Nedokážu to určit. Pořád stojím mimo. Nejsem si jistá, jestli tam patřím, jestli to není jenom jejich chvíle, protože jsem nadplán. Zbytečná. „Holky, holčičky moje…," šeptá přes slzy."
(Mezi nimi, Veronika Gonzáles)

Rodinné vztahy – je z ukázky patrné, v jakém vztahu jsou všechny postavy?
Po vyhodnocení každé skupiny před ostatními můžeme ukázky jednotlivě porovnat, říct si, jaké prostředky k vyjádření vztahu byly použity, v čem se liší apod.

Reflexe

Reflexe probíhá v rámci vyhodnocení úkolů jednotlivých skupin a v rámci zhodnocení a porovnávání skupin navzájem. Znovu si definujeme vztahy a doplňujeme debatu o tom, jakou roli hrají vztahy v literárních příbězích.

Bude vás zajímat, že…

… **ocenění Bibliotheca inspirans 2024 za mimořádnou péči o rozvoj a wellbeing svých zaměstnanců získalo 9 knihoven:** Knihovna Dr. E. Bořického Milín, Městská knihovna Valašské Meziříčí, Místní knihovna Černilov, Masarykova veřejná knihovna Vsetín, Ústřední knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Městská knihovna Dobříš, Knihovna České zemědělské univerzity, Chomutovská knihovna, Knihovna Ústeckého kraje. Oceněné instituce nabízí svým zaměstnancům kromě vzdělávacích cest po republice i do zahraničí například osobního průvodce pro nováčky, společné cvičení jógy, nebo inovativní řízení metodou SCRUM. Zvláštní cenu poroty získal **Mladý SKIP** za zlepšování podmínek pro mladé knihovnice i knihovníky. Za touto iniciativou stojí Nadace OSF společně s Českou spořitelnou.

Online zápisníky a nástroje pro spolupráci

Michaela Mrázová
Michaela.Mrazova@nkp.cz

Stále více se setkáváme s potřebou efektivně spravovat informace a spolupracovat v rámci svých týmů i napříč institucemi. Online zápisníky a nástroje pro spolupráci mohou tuto práci výrazně zjednodušit. V tomto článku si představíme několik populárních aplikací, které můžete využít k lepší organizaci své práce, sdílení nápadů i plánování projektů.

Notion

Notion je univerzální nástroj, který kombinuje funkce poznámkového bloku, databáze, plánovače úkolů a wiki. Uživatelé mohou vytvářet poznámky, organizovat je do propojených databází, spravovat projekty a mít vše na jednom místě. Je ideální pro týmy, které potřebují flexibilní platformu pro různé typy úkolů – od plánování projektů až po ukládání referenčních materiálů. Notion umožňuje snadnou spolupráci, kde každý člen týmu může upravovat a přidávat informace v reálném čase.

Při plánování rozsáhlejších projektů, jako je reorganizace oddělení nebo vývoj nových služeb, může tým v Notionu vytvářet přehledné seznamy úkolů a zároveň ukládat relevantní dokumenty, meetingové poznámky a tabulky s termíny. Díky propojeným stránkám může každý člen týmu snadno sledovat postup projektu.

Evernote

Evernote je dobře známý a dlouhodobě oblíbený nástroj pro správu poznámek. Umožňuje

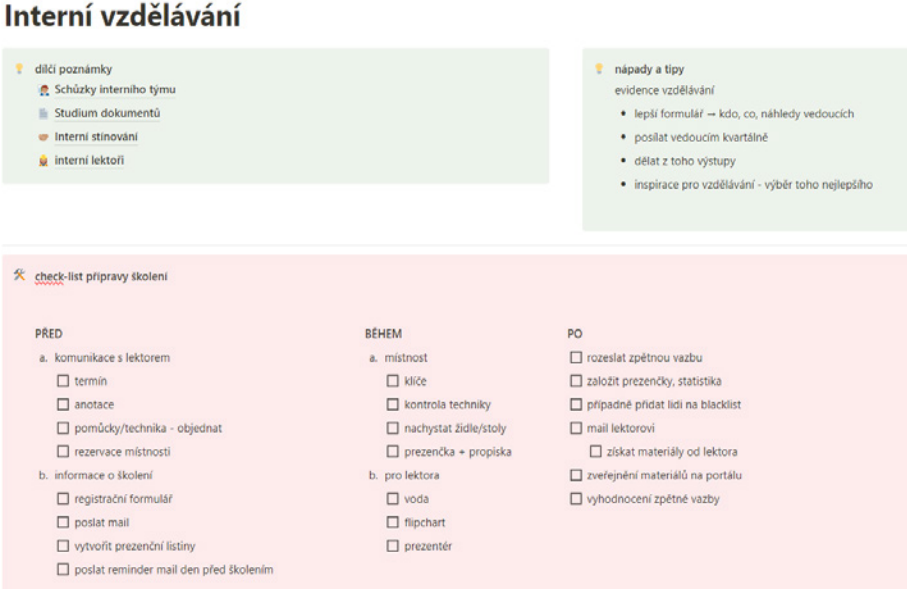

Ukázka stránky z Notion

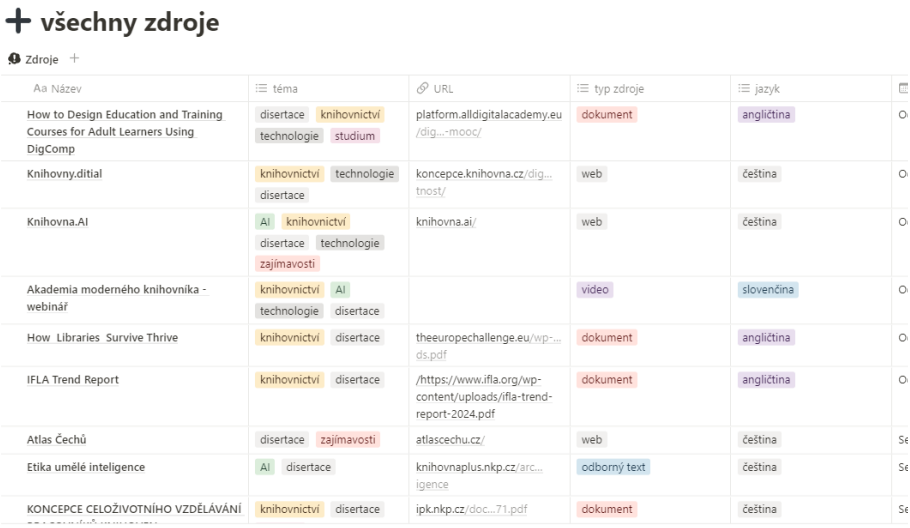

Ukázka databáze zdrojů v Notion

uživatelům snadno ukládat textové poznámky, obrázky, zvukové záznamy nebo dokonce PDF dokumenty a organizovat je podle kategorií či štítků. Jeho silnou stránkou je robustní vyhledávání, které rychle najde jakýkoli uložený obsah, včetně textu v naskenovaných dokumentech. Evernote je užitečný pro jednotlivce i týmy, které potřebují ukládat a rychle vyhledávat různé typy informací.

Evernote může být využit pro dlouhodobou archivaci a správu dokumentů. Například při sledování pracovních úkolů, kde zaměstnanci mohou ukládat smlouvy, zprávy nebo záznamy z porad. Díky dobře uzpůsobenému vyhledávání je snadné najít jakýkoli dokument v okamžiku, kdy je potřeba.

Trello

Trello je vizuální nástroj pro správu projektů, který funguje na bázi nástěnek (boards) a karet (cards). Karty představují jednotlivé úkoly a jsou seskupeny do sloupců, které reprezentují fáze projektu (např. plánováno, v procesu, dokončeno). Tento intuitivní systém umožňuje snadné sledování postupu práce, přičemž úkoly lze přesouvat mezi jednotlivými fázemi. Je velmi užitečný pro týmy, které potřebují přehled o svých projektech a chtějí rychle vidět, co je třeba udělat.

V administrativní práci může Trello sloužit pro sledování běžných projektů, jako jsou marketingové kampaně nebo aktualizace webových stránek. Každý úkol (např. psaní článku, grafický design, publikace na webu) může být reprezentován kartou, která se přesouvá do fází, čímž se sleduje pokrok projektu.

Další nástroje pro spolupráci

Microsoft OneNote je nástroj pro tvorbu a správu poznámek, který nabízí výbornou integraci s dalšími aplikacemi z balíčku Microsoft 365, jako je Outlook, Word nebo Teams. Umožňuje vytvářet strukturované zápisníky, do kterých lze přidávat text, obrázky, grafy či tabulky. OneNote je ideální pro pracovní týmy, které již využívají ekosystém Microsoftu, a potřebují mít všechny své poznámky a dokumenty na jednom místě, přístupné a snadno sdílené mezi kolegy.

Google Keep je jednoduchý nástroj, který umožňuje vytvářet krátké poznámky, seznamy a úkoly, které lze barevně označovat a snadno

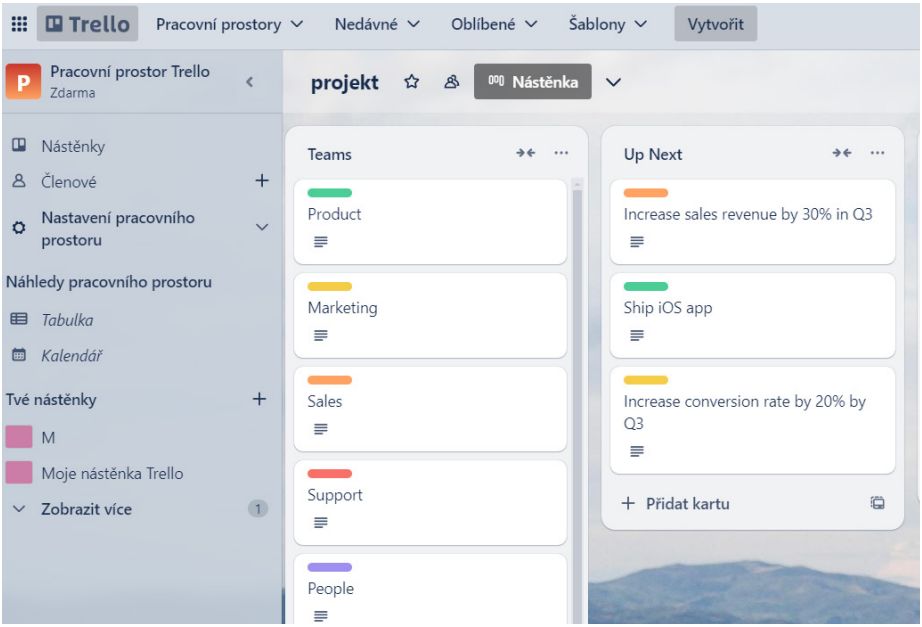

Ukázka využití šablony v Trello

sdílet. Je ideální pro rychlé zapisování nápadů a krátkodobých úkolů. Google Keep se automaticky synchronizuje napříč všemi zařízeními, což z něj činí užitečný nástroj pro jednotlivce i týmy, které pracují v ekosystému Google.

Závěr

Online zápisníky a nástroje pro spolupráci jsou neocenitelnými pomocníky při organizaci kancelářské práce a administrativy. Pomáhají udržet přehled o úkolech, zlepšují komunikaci v týmu a umožňují snadné sdílení důležitých informací. Ať už potřebujete komplexní řešení pro řízení projektů, jako je Notion nebo Trello, nebo preferujete jednodušší nástroje jako Google Keep, tyto aplikace vám pomohou zvýšit efektivitu vaší práce.

Bude vás zajímat, že…

…**Zlínský kraj společně s Krajskou knihovnou Františka Bartoše ve Zlíně ocenil práci veřejných knihoven ve Zlínském kraji**. Za přítomnosti hejtmana Zlínského kraje, radního pro kulturu a školství a dalších významných osobností veřejného a kulturního života, starostů a zastupitelů měst a obcí získaly ocenění **Knihovna Zlínského kraje roku 2024**: **Obecní knihovna Rajnochovice, Místní knihovna Horní Němčí, Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm a Místní knihovna Dolní Lhota.** Ocenění **Knihovník Zlínského kraje roku 2024** obdržely: **Irena Železná** (Městská knihovna Holešov), **Dagmar Šiková** (Místní knihovna Kudlovice), **Věra Povalačová** (Obecní knihovna Horní Lideč) a **Marie Ordáňová** (Obecní knihovna Sazovice).

Knihovníci doporučují knihovníkům

Dorota Papoušek, Josef Mikulášek, Ivana Šrámková, Tereza Večeřová, Richard Guniš
dpapousek@mvk.cz, Josef.Mikulasek@mzk.cz, sramkova@kkdvyskov.cz, vecerova@knihovnazn.cz, Richard.Guniš@mzk.cz

Přinášíme Vám tipy na zajímavé tituly odborné literatury, beletrie, dětské literatury i deskových her od kolegyň a kolegů z knihoven.

Odborná literatura

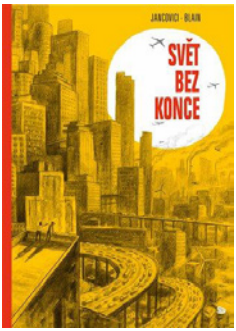

Jean-Marc Jancovici a Christophe Blain: Svět bez konce

V překladu Michaly Markové vyšla tato obsáhlá komiksová esej o současném stavu energetiky, energetické politiky, udržitelných a vyčerpatelných zdrojů, v kontextu historie světové ekonomiky a stavu klimatu. Pozdně kapitalistická doba rozvíjí apokalyptické situace a kolotoč klimatických změn se začíná rozjíždět pořád rychleji a nepředvídatelněji. Ilustrátor Christophe Blain a inženýr, profesor, ekolog a expert na udržitelnost Jean-Marc Jancovici spolu vytvořili přehledný vizuální akademický narativ, který detailně a přístupně zprostředkuje současný stav fungování naší spotřební kultury a společnosti. Vzácné na této knize je, že na rozdíl od mnohých dalších popularizačních knih ve svém oboru, neapeluje jenom na individuálního spotřebitele, ale zdůrazňuje důležitost vzájemnosti a systematické (mezinárodní) spolupráce a domluvy.

Dorota Papoušek
Masarykova veřejná knihovna Vsetín

John de Marchi: Pravdivý fatimský příběh

Faktografická, nicméně čtivá kniha o mariánských zjevení v roce 1917 v Portugalsku, psaná bez hysterie, barvotisku a zbytečné dramatičnosti, vhodná pro čtenáře různého věku. Navzdory skepticizmu okolí a později i katolického tisku měli tři malí pasáčci ohromující víru, dětskou přirozenost a důvěru a ve svém jednání mohou být příkladem rovněž pro současné dospělé. Knihu lze doporučit všem, kteří o fatimských zjeveních nic nevědí, ale i těm, kteří už mají o Fatimě ucelené informace.

Josef Mikulášek
Moravská zemská knihovna v Brně

Beletrie

Christiane Hoffmann: Alles, was wir nicht erinnern

Christianne Hoffmann je německá novinářka, která působila v redakcích prestižních německých periodik jako Frankfurter Allgemeine Zeitung nebo Spiegel. V předešlém roce vydala knihu nazvanou Alles was wir nicht errinnern „Všechno, co si nepamatujeme", v níž popisuje cestu svého otce, který v závěru druhé světové války odešel ze Slezska do Saska. O 75 let později se vydává dcera po

jeho stopách, 550 kilometrů směrem na Západ. Jde za krupobití a přeš bažinaté lesy. Sedí v kostelích, kuchyních a pokojích. Vede rozhovory - s jinými a sama se sebou. Hledá stopy dějin a jejich jizvy. Kniha Christiane Hoffmann se stala po vydání v Německu bestsellerem, její autorka v současné době působí jako zástupkyně tiskového mluvčího vlády SRN. Velice aktuální kniha, kterou otvírá biblický citát: Modlete se, aby k vašemu útěku nedošlo v zimě... Matouš 24:20. Kniha zatím nebyla přeložena do českého jazyka.

Richard Guniš
Moravská zemská knihovna v Brně

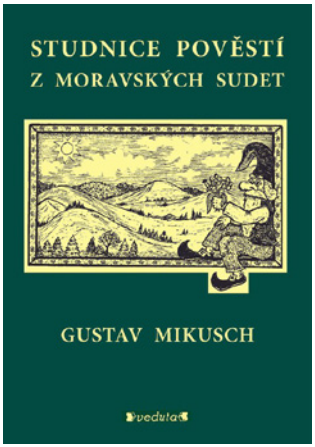

Gustav Mikusch:
Studnice pověstí z moravských Sudet

Soubor méně známých a neznámých pověstí z míst od Králického Sněžníku přes Jeseníky až po Oderské vrchy kantora Gustava Mikusche vyšla poprvé 1892 v němčině. Navzdory času, který od jejího prvního vydání uplynul, jde o skvěle sestavenou a zajímavou sbírku.

Ivana Šrámková
Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově

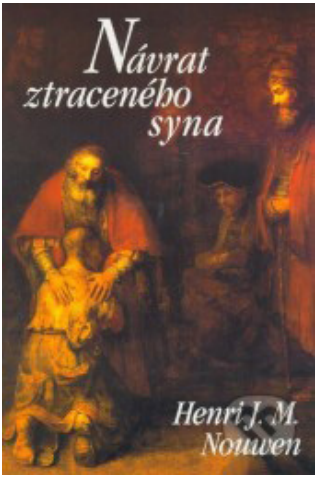

Henri J. M. Nouwen:
Návrat ztraceného syna

Pokud jste se někdy ve svém životě cítili ztraceni, je tato kniha právě pro Vás. Dílo může

být nápomocné těm, kteří hledají pevnou půdu pod nohama a osobní sebepřijetí. Kniha Vás k ničemu nenutí, jen příjemně vede a vtáhne Vás natolik, že to nevzdáte. Pokud ale hledáte instantní návod, který by nabízel snadné řešení všeho, tak čtení této knihy zvažte. Dílo vyniká svojí laskavostí, autor Vás s jemností vede do hloubek Vašeho nitra. Další cesta je už na Vás. Dílo pomáhá se zpracováním pocitů viny a vlastních nedokonalostí. Celé dílo je zamyšlením autora nad biblickým podobenstvím o marnotratném synu a Rembrandtovým obrazem vystihujícím jednu jeho scenérii.

Tereza Večeřová
Městská knihovna Znojmo

Dětská literatura

Josephine Mark:
Kudy kam s kapačkou

Komiks o vlku a zajíci, ale tentokrát jinak. Roztomilý příběh o empatii, zdraví a solidaritě, který čtenáře vtáhne a dojme hned od první stránky. Autorka si pohrává s principy bajky, ale její vyprávění není zbytečně didaktické. Svou kresbou si bravurně pomáhá a stránky knihy se otáčejí a čtou jakoby samy. Jak to vypadá v každodenním životě nemocného? A jaké je to pro ty, kteří o něj pečují? Na tyto velké otázky odpovídá s velikou láskou a porozuměním.

Dorota Papoušek
Masarykova veřejná knihovna Vsetín

Olga Masiuková:
Jak voní týden

Kniha může být laskavým průvodcem pro všechny z nás (děti i dospělé), kteří se nějakým způsobem setkali se zdravotním znevýhodněním. Přibližuje myšlení nevidomé dívky a její schopnost vnímat svět všemi ostatními smysly. Z toho vychází svět okolo nesmírně barevný, jak pro všechny hrdiny knihy, tak i pro čtenáře. Všichni členové rodiny chápou svět Konstantiny a přijímají jej. Nejen v tomto může být dílo inspirací pro každého z nás. Celkově působí jako objetí či pohlazení a člověk by vzhledem k těžšímu tématu ani nečekal, jak laskavá kniha může být. Dle mého názoru by byla kniha vhodná například ke společnému čtení rodičů a dítěte. Pomáhá tak velice nenásilně v objevování krásy světa.

Tereza Večeřová
Městská knihovna Znojmo

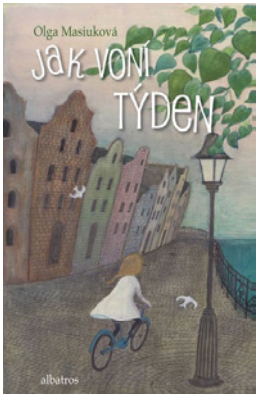

Deskové hry

Souboj vombatů

Tahle blesková akční hra pro děti i dospělé je rychlý a kontaktní nářez. Víte, že vombati

jsou jediní savci, jejichž hovínka jsou hranatá? Autoři byli tímto faktem natolik fascinovaní, že je inspiroval k tomu, aby na něm postavili celý princip této hry. Poslepu se hrabete v krabici s hranatými dílky a podle role, kterou si na začátku vylosujete, jste buď poctivý stavitel pyramid z výkalů (samozřejmě, ty ve hře jsou plastové a růžové, takže podobnost s realitou je pouze konceptuální), nebo jejich bořič. Hraje se o čas a výhodu mají ti s pevným stiskem a hbitýma rukama.

Dorota Papoušek
Masarykova veřejná knihovna Vsetín

Karak

Rodinná fantasy hra s celkem jednoduchými pravidly. Hráči prozkoumávají tajuplné katakomby hradu Karak. V podzemním labyrintu objevují truhly napěchované poklady a zápolí s nestvůrami, které tyto cennosti stráží. S pomocí ukořistěných klíčů mohou truhly odemykat a poklady tak uzmout pro sebe. Díky vítězstvím v bojích získávají vybavení, čímž posilují svého hrdinu.

Tereza Večeřová
Městská knihovna Znojmo

Bude vás zajímat, že…

… **při příležitosti státního svátku 28. 10. 2024 udělil starosta Tišnova Jiří Dospíšil Cenu města Tišnova paní Dagmar Kopřivové, vedoucí Městské knihovny Tišnov**. Tišnovská knihovna kromě tradičních informačních služeb dlouhodobě nabízí ve svém programu přednášky pro všechny věkové kategorie návštěvníků a praktické i vzdělávací semináře na rozmanitá témata z rozličných oborů lidské činnosti. V nabídce akcí nechybí ani technické vzdělávání, trénování paměti, čtenářské kluby nebo mediální vzdělávání.

Knihovna v Třinci již třetím rokem žije po naszymu – rozhovor s Martinou Wolnou

Adéla Majerová
pr@knihovnatrinec.cz

Myšlenka na regionální večery zrála v hlavě ředitelky třinecké knihovny Martiny Wolne několik let. V roce 2014 odstartovaly Historicko-regionální večery, které byly věnovány školám, hospodám nebo hasičským zbrojnicím na Těšínsku. Byla to předzvěst cyklu, který se uskutečnil o osm let později a který byl věnován specifickému regionálnímu nářečí. Světlo světa spatřil cyklus přednášek „Po naszymu je fajnie," který do knihovny opakovaně přilákal ke stovce návštěvníků.

Co bylo impulzem k tomu, věnovat večery pouze nářečí?

Nářečí po naszymu není jen nějaký ten dialekt. Je v něm viditelná linka ke staroslezskému jazyku, čímž jsem se sama nějaký čas zabývala a díky tomu dozrávala myšlenka toto téma popularizovat. Impulzem bylo setkání s paní redaktorkou z polského magazínu. Přišla za mnou s podobným nápadem - uspořádat pro veřejnost přednášku o nářečí. Ačkoli se časem ukázalo, že její motivace byla jiná, díky této spolupráci se odstartoval v knihovně projekt, který i po třech letech má co nabídnout. Zároveň jsme věděli, že v tomto oboru není nikdo lepší než emeritní profesor a lingvista Daniel Kadlubiec, třinecký rodák. Setkání s panem profesorem přineslo velkou symbiózu a vznikl první cyklus čtyř přednášek, které dokonale zapadly do mých představ. Říkala jsem si, že je to přesně to, co jsem celou dobu chtěla a neuměla pojmenovat. Tématem bylo kromě akcentu na samotné nářečí například i to, jak se nářečí projevovalo v běžném životě nebo v literatuře. V začátku cyklu měla v knihovně besedu například paní Ewa Szczerbová, která píše po naszymu pod pseudonymem Jewka Trzyńczanka. Zjevila se díky regionálnímu týdeníku, který ji už v pokročilém věku oslovil, zda by začala psát po naszymu krátké glosy. Vznikla z nich krásná kniha, kterou jsme křtili u nás v knihovně.

Čím si vysvětlujete, že je téma nářečí pro lidi tak atraktivní?

Potvrdilo se mi, že nářečí není mrtvé, že se o něj lidé zajímají. Zatímco první rok byl zaměřen na jazyk, na jeho užívání v minulosti a dnes, další rok jsme cyklus posunuli k významné regionální osobnosti spisovatele, dramatika a básníka Adama Wawrosze. Ten po naszymu nejen hovořil, ale také tvořil. Nářečí pro něj bylo prostředkem, jak kultivovat prostředí regionu. Psal v nářečí o lidech, kteří zde žili, a to mě nadchlo. V roce 2023 měl tento regionální autor své výročí narození, takže jsme další rok překlopili na cyklus Fenomén Adam Wawrosz.

Bylo skvělé povídat si o tom, jak může být nářečí v literatuře zajímavé. Díky tomuto projektu jsme získali nové, zajímavé partnery. Zapojila se do něj například Základní škola s polským jazykem vyučovacím, Pěvecký sbor Hutník a také ochotnický spolek z Milíkova. Ti všichni vystoupili na poslední akci věnované Adamu Wawroszovi v prosinci loňského roku.

Další rok šel cyklus ještě dál.

Je to tak. Postupně se začaly rozkrývat výzvy a ukazuje se, že nářečí je živé a má co nabídnout i v tématech vzdělávacích nebo popularizačních pořadů. To se nejvíce ukazuje tento rok, kdy jsme malinko opustili řeč a věnujeme jej životu v regionu Těšínska. Bereme to tak, že po naszymu je nejen jazyk, ale i svérázný způsob života. Po naszymu fundamentálně definuje naši identitu, nás žijících na Těšínsku.
V letošním cyklu se věnujeme tomu, jak jde celý rok. Přizvali jsme etnografku Lucii Kaminskou z Muzea Těšínska, která přednáší o zvycích a tradicích nebo zemědělských pracích a folklóru. A opět přicházejí nabídky, jak cyklus obohatit. Mimo přednášky z cyklu Žijme / Żyjmy po naszymu se například konala beseda s autorem detektivek TRUJKUNT Petrem Sagitariem, nečekanou hvězdou regionu, kterému vychází u nakladatelství ARGO již sedmý díl. Není sice v nářečí, ale odehrává se na Třinecku a nářečí se tam pěkně propisuje. I pan profesor Kadlubiec letos přednášel o své nové knize Malý lexikon lidové kultury Těšínského Slezska. A před několika málo dny přijal naše pozvání pan Tómek Sochacki, youtuber, který hovoří pouze po naszymu a v nářečí je také jeho populární facebooková skupina, která má přes 3 000 sledujících. Po naszymu dokonce přeložil mimo jiné i Malého prince nebo Medvídka Pú.

Ne vždy jde ale vše podle plánu, že?

Letos jsme přizvali nového partnera, což je Muzeum Těšínska. Pojetí je jiné, než bylo v předešlých dvou letech. Etnografka Lucie Kaminská hovoří primárně o zvycích na Těšínsku, navíc je srovnává se zvyky v kontextu celé republiky. Překvapilo mě, že to některé návštěvníky zjevně popudilo, protože chtěli slyšet jen to, jak je to u nás, po nasyzmu. Tak bývají někteří po přednáškách rozčarovaní nebo dokonce popuzeni. Za mě je to vlastně dobře! Dokazuje to, že je téma zajímá. Našim záměrem je regionální identitu podpořit, a že si účastníci brání to své, to v podstatě potvrzuje. Nejvýraznější jsou dlouhodobé, i když ustupující, projevy polské menšiny. Uzurpují si nářečí či jeho transkripci a kritikou nešetří. Smysl projektu nechápou a neberou v potaz a kvůli - podle nich - špatnému přepisu pár slov ostře kritizují celý projekt. I s tím se v této - podle nás - bohulibé činnosti potýkáme. Víme však, že je to jen úzká skupinka vyhraněných lidí a ne názor celé komunity a bereme vše s nadhledem a pochopením.

Do projektu Žijme / Żyjmy po naszymu je zapojená také umělá inteligence. Jak?

Naše PR Adéla s umělou inteligencí už pracovala, a tak jí napadlo spojit toto téma s moderní technologií. Řezbář z Divadla loutek v Českém Těšíně namaloval pro tyto účely postavičky górlů Hanky a Janka, naše virtuální maskoty, kteří jsou rozpohybovaní právě díky umělé inteligenci a zvou na přednášky po naszymu i česky. Navíc jsou jejich motivy použity i na plakátech nejen čtyř hlavních přednášek, ale i přidružených akcí pod touto hlavičkou.

Čím by se mohly ostatní knihovny z tohoto projektu inspirovat?

Je to nečekaný bonus, když zjistíme, že toto téma rezonuje nejen v regionu, ale je inspirací i pro další knihovny. Přidávají se jiné knihovny nebo obce, které pořádají přednášky o „po nasyzmu". Jsme pozváni do Jevíčka na akci „Knihovny po našimu aneb inspirace Třincem," s cílem představení regionálních fenoménů. A to je možná

návod, jak k tomu přistoupit. Každý region má něco svého, specifického. Mnohé knihovny to vědí a skvěle s tím umí pracovat. A pokud je to ONO, lidé se s tím ztotožní, zaujme je to a rádi do knihovny přijdou. Řeknou si „To je TO naše, co nikde jinde nemají." a se zájmem si přijdou poslechnout, co možná dosud nevěděli.
Určitě je dobré přizvat k tomu odborníka, mít dobrou dramaturgii opírající se o cit k místu, nepodcenit přípravu a dát všemu kvalitní PR. Regionální specifika jsou zajímavá také pro média. Určitě není šťastné postavit program na nudné sérii přednášek, ale nabídnout program pestrý a interaktivní. My jsme například v dubnu v rámci přednášky smažili a ochutnávali vaječinu. To je na Těšínsku nejrozšířenější tradice spjata se svatodušními svátky. Snad není nikdo, kdo by ji nepraktikoval a „nesmažil", ale o které se toho moc neví. Tak jsme na ni zaměřili pozornost a mělo to velký úspěch. Povídejte si s lidmi, kteří chodí do knihovny, poslouchejte je, naslouchejte jim a když bude něco zajímavého, zeptejte se jich, zda by to nabídli knihovně jako příležitost.

Jak je to s financováním projektu?

Projekt není nákladný. I když jsou někteří lidé ochotni dělat zadarmo, my jim honorář dáme, je to fér. Napsali jsme projekt do programu Knihovna 21. století a získali podporu v plné výši. Díky dotaci jsme mohli natočit video dokument o Adamu Wawroszovi, významné regionální osobnosti. Mít vedle živých setkání i virtuální obsah je důležité, protože se téma může i po skončení projektu šířit dále.
Vytvořit video byl náš záměr hned v počátku, ale původní myšlenka byla, že ho zpracují děti ze základní školy, které se při jeho zpracování zároveň naučí, kdo Adam Wawrosz byl a co tvořil. Jak už se tak ale stává, ne vše se děje tak, jak si to člověk představuje. Shodou šťastných okolností a kontaktů se podařilo pro tuto myšlenku získat oceňovanou autorku dokumentů Kláru Řezníčkovou. Výsledek zdaleka předčil naše očekávání, protože z něj vznikl dokument pro Českou televizi ze série Sousedé. Nejen o našem nářečí, ale i o naší knihovně se tak mohli dozvědět lidé z celé České republiky. Máme tak z projektu krásný výstup a také si myslíme, že budeme moci na něj navázat. Kdo by chtěl, může se na video podívat na youtubovém kanálu Knihovny Třinec, kde je uveřejněna jeho plná verze.

Žijme po naszymu je právě v plném proudu. Přemýšlíte již nad čtvrtým ročníkem?

Ano, šla bych ale opět do nového rozměru. Téma tradic se rychle vyčerpá, pojmenují se, popíší a celý rok se uzavře. Musíme projekt posunout dál. Zároveň bych tam chtěla navázat na původní linku jazyka samotného. A rýsuje se téma oživení dalších významných osobností a jejich otisk v regionu. Paní etnografka a historička, se kterou bychom chtěli navázat spolupráci, do projektu může vnést nové myšlenky, což potřebujeme. Ráda bych se také spojila s jednou studentkou, která v rámci své tvůrčí práce vytváří se svou babičkou kreativní umělecký slovník. Babička vzpomíná na výrazy po naszymu a obě k nim dodělávají kresby. Je to jazyk, který propojuje dvě generace, ale zároveň je tam vtažena tvůrčí linka, což je pro mě unikátní. Nacházet podněty mezi místními lidmi je zkrátka super a co „život po nasyzmu" přinese další rok je sice zatím nejasné, ale už se na to moc těším!

Děkuji za rozhovor.

Martina Wolna je více než 20 let ředitelkou Knihovny Třinec. Během jejího působení se z této knihovny stala progresivní a otevřená instituce, která je dávána za vzor jako knihovna 21. století. To dokazují mnohá další ocenění například cena Knihovna roku 2015 či individuální ocenění třineckých knihovnic a knihovníků. V roce 2021 byla oceněna Medailí Z. V. Tobolky za dynamický, funkční a autentický leadership, za projekty podporující občanskou společnost a za schopnost propojovat komunální samosprávu a knihovny.

Vůně vanilky a boršče

Ilona Salajková
ilonasalajkova@seznam.cz

Městská knihovna Mikulov se proměnila v místo, kde se nejen čtou knihy, ale kde se prostřednictvím chutí a vůní propojují různé kultury a generace.

Příběhy k zakousnutí

V březnu loňského roku vyšel v časopise Duha návod, jak provonět knihy vanilkou a perníkem podle projektu „*Chutné příběhy z celého světa*" (Duha č. 1/2023). Program je určený pro děti, které jsou zvídavé a mají mlsné jazýčky. Každá lekce se věnuje jedné zemi a její gastronomii. Ředitelka knihovny Ilona Salajková připravuje pro děti a jejich rodiny různé indicie, které jim pomáhají odhalit, o jakou zemi se jedná, podle jakého receptu budou pokrm připravovat. Tyto indicie zahrnují pohádky, říkanky, obrázky nebo typické artefakty dané kultury. Po odhalení následuje krátká diskuze o geografii, tradicích a kuchyni této oblasti, během níž se účastníci také učí základní fráze v daném jazyce. Samotné vaření je navrženo tak, aby se ho mohly aktivně účastnit děti všech věkových kategorií. Recepty jsou připraveny v různých formátech – obrázkové pro menší děti a textové pro starší.

Chutné příběhy z celého světa

V září 2023 knihovna převzala za tento projekt od Nadace OSF ocenění „Bibliotheca inspirans". Mikulovská knihovna se tak stala vzorem, jak rozšířit tradiční roli knihovny a přeměnit ji na centrum komunitního dění. Cyklus kulinářských workshopů zaměřených na světové kuchyně oslovuje nejen pravidelné čtenáře, ale i ty, kteří by do knihovny jinak nepřišli.

Boršč mezi knihami

Důležitou součástí činnosti knihovny je také podpora ukrajinské komunity, která našla v Mikulově své útočiště. Knihovna poskytuje Ukrajincům nejen lekce češtiny, ale také prostor pro setkávání. Není lepšího způsobu, jak se propojit a poznávat než prostřednictvím jídla. Knihovna organizuje různé kulturní a kulinářské aktivity, které napomáhají integraci Ukrajinců do místní společnosti. Tyto akce, zahrnující kulinářské workshopy a společné večeře, umožňují ukrajinské komunitě nejen prezentovat svou kulturu a tradice, ale také udržovat vlastní identitu. Důležité jsou také momenty, kdy se při přípravě pokrmů účastní nejen Ukrajinci, ale i místní obyvatelé, což napomáhá lepšímu vzájemnému porozumění a odstraňování předsudků.

Například během Velikonoc byl prostor knihovny proměněn na velkolepý raut, kde ukrajinské ženy společně připravily pasku, pirohy, saláty a tradiční pomazánky. Oslava Nového roku zase přinesla chuť boršče, nakládané zeleniny a kuťu. Účastníci objevují bohatství ukrajinské gastronomie a kultury, dochází ke sdílení receptů a příběhů. Mimořádným zážitkem bylo setkání v místním vinném sklípku, kde vinař Michal Solařík

představil ukrajinské komunitě proces výroby vína a ochutnávku tradičních českých pokrmů. Ukrajinci na oplátku přidali k tomuto večeru své tradiční písně, čímž vytvořili nezapomenutelnou atmosféru.

Na tyto aktivity knihovna získala podporu prostřednictvím grantu z programu Nadace Via – Z Ukrajiny mezi nás. Grant umožnil realizaci nejen kulinářských workshopů, ale také dalších tvůrčích dílen zaměřených na pletení, šití a upcyklaci. K vůni vanilky tak díky Ukrajincům přibyla do knihovny i vůně jejich tradičních pokrmů – jídla, která voní po čerstvé zelenině, mase, bylinkách a koření. Knihovna se tak stává místem, kde se chuť a vůně stávají mostem mezi kulturami.

Kuťa – tradiční ukrajinský pokrm

Podává se jako dezert na Vánoce, ale i v průběhu roku. Jedná se jednoduchou kombinaci krup, máku, ovoce a másla, která vytvoří skvělou souhru chutí a vůní.

Ingredience

- 2 hrnky ječných krup
- 1 PL másla nebo kokosového oleje
- 2 hrsti ořechů nebo mandlí
- 1 jablko
- špetka soli
- 4 polévkové lžíce mletého máku
- 3 polévkové lžíce medu
- 3 lžíce smetany (můžeme vynechat)
- oblíbené sušené ovoce – rozinky (namočené v rumu), meruňky, fíky, hrušky, švestky
- čerstvé ovoce dle chuti či sezónní

Příprava

- Kroupy přes noc namočíme do vody. V té samé vodě, kterou osolíme, je vaříme asi 15 minut do změknutí.
- Máslo rozpustíme na pánvi, přidáme ořechy a jemně je orestujeme. Přisypeme mák a podlijeme vodou. Přidáme med, rozinky, nastrouhané jablko a nakrájené sušené ovoce. Krátce prohřejeme.
- Do směsi přidáme uvařené kroupy a promícháme. Můžeme doplnit čerstvým ovocem.
- Kuťa se podává jako teplý dezert, ale je výborná i za studena a nejlepší druhý den, až se chuti promíchají.

Kulinářský workshop v Městské knihovně Mikulov

Čtení pomáhá – ve škole, v knihovně i v životě

Hana Matulová
hana.matulova@kicboskovice.cz

Znáte celorepublikový projekt Čtení pomáhá? Pokud ne, můžete se na něj nejen podívat, ale také se k němu připojit. Zejména, pokud je vám mezi šesti a osmnácti lety. Projekt je primárně určen pro školáky (od těch nejmenších až po studenty SŠ), které se snaží motivovat ke čtení, a to velice originálním způsobem… prostřednictvím pomoci druhým.

Ale začněme od začátku. O projektu vím už několik let, nicméně vždy na něj přišla řeč pouze s kamarády, kdy se do čtení zapojily naše děti jako jednotlivci. I to má své kouzlo, ovšem když se do čtení a pomáhání zapojí „celá škola", to je teprve síla. Taková byla myšlenka Sdružení rodičů na Sušilce, ke které se přidali pedagogové a hlavně děti – žáci tamější ZŠ Boskovice, pracoviště Sušilova. Do čtení se má možnost přidat každé dítě, za přečtení knihy a vyplnění

Akce Čtení pomáhá v ZŠ Boskovice

krátkého kvízu k ní získá na své čtenářské konto kredit 50 Kč. Zaregistrovaný čtenář tak sbírá korunku ke korunce, které následně může věnovat na jednu z aktivních charitativních projektů uveřejněných na webových stránkách www.ctenipomaha.cz. Záleží na osobní preferenci. Má čtenář blízko k pomoci znevýhodněným kamarádům? Má možnost jim pomoci. Hodlá podpořit mimořádně nadané děti? Proč ne. Chce pomoci rozveselit děti v nemocnici? Přidá částku ze svého konta na tento dobrý úmysl. Projekt rozdělí v průběhu roku cca 10 milionu korun na různorodé charitativní projekty (více o projektu naleznete na webových stránkách O projektu, dostupné z: https://www.ctenipomaha.cz/cs/o-projektu). Stačí jen chtít pomáhat.

Motivací ke čtení, zvláště pak u dětí, jsou i krásné nové knihy, po kterých malí i velcí sáhnou s radostí a vydají se do světa písmen a fantazie. A protože je nejlépe mít takové knihy po ruce, pustilo se Sdružení rodičů ve spolupráci s Knihovnou Boskovice a s pedagogy i do projektu třídní knihovničky, který podpořilo ze svých dotačních prostředků město Boskovice. Také proto se v pátek 3. 5. mohl uskutečnit „na Sušilce" netradiční knižní experiment se Zuzanou Streichsbierovou, lektorkou zaměřující se na dětskou literaturu z knihkupectví Dlouhá punčocha v Brně. Asi byste nevěřili, jaké nadšení a radost přinesla paní Zuzana v podobě bohaté a rozmanité nabídky současných knižních titulů vhodných pro nejmenší předškoláky z přípravné třídy, ale také pro zkušené čtenáře z druhého stupně. V pravidelných intervalech se v improvizovaném knižním doupěti ve škole vystřídaly takřka všechny třídy prvního stupně a zástupci žáků vyšších tříd. Na výběr měly děti nejen beletrii a knihy básní, ale také naučné texty, každý si mohl zalistovat knihou podle svého vkusu. Někdy bylo trochu složité se dohodnout, které 3 kusy obohatí třídní knihovničku dané třídy, ale vždy se i díky laskavé a věcné radě paní Zuzany děti domluvily. Bylo krásné sledovat, jak jsou čtenáři rozmanitou nabídkou okouzleni, a věřím, že vybrané tituly kolují ve třídách z ruky do ruky – vždyť si je děti vybraly z větší části samy.

V tomto bodu se naše dva příběhy propojují. Žáci jednotlivých tříd „na Sušilce" se od začátku roku hojně zapojují do celorepublikové charitativní akce Čtení pomáhá. A v rámci podpory čtenářství na pracovišti získali zmíněnou finanční podporu města na založení nebo vybavení třídních knihovniček napříč všemi ročníky na pracovišti, a to včetně přípravné třídy. Sledují v tomto směru současné trendy, které ukazují důležitost nových knih ve třídních knihovničkách – dětem na dosah. A abychom nezapomněli, na jejich dovybavení se v rámci úzké spolupráce podílela svými dary i Knihovna Boskovice. Také proto se tamějším dětem snáze pomáhá.

Ráda bych zde poděkovala za odvahu všem, kteří se do experimentu pustili: městu Boskovice, Zuzaně Streischbierové, Knihovně Boskovice, vedení školy i pedagogům a žákům ZŠ Boskovice, pracoviště Sušilova a jsem ráda, že jsem toho všeho mohla být součástí. Knihám, čtení a pomáhání zdar!

Bude vás zajímat, že…

…**první ročník veletrhu Kniha Brno navštívilo téměř 13 000 fanoušků knih**. Nového knižního veletrhu se dále zúčastnilo přes 120 hostů a 60 nakladatelství. Návštěvníci si mohli užít besed se svými oblíbenými autory. Mezi těmi zahraničními byli například Daniel Cole, Karin Smirnoff a Tim Weaver. Z českých se mohli setkat s Kateřinou Tučkovou, Petrou Klabouchovou, Janem Punčochářem, Oldřichem Kaiserem a Ivetou Toušlovou. Nechyběla ani obří deskoherna, card show, soutěže, tombola a speciální program pro školy. Již nyní organizátoři připravují další ročník, který proběhne v listopadu 2025 na brněnském výstavišti.

Tištěné a rukopisné kuchařské knihy z regionu Jindřichohradecka v digitální podobě

Štěpánka Běhalová
behalova@mjh.cz

„Prosím vás, krasavice, napište mně laskavě na kus papíru recept na ten dnešní salát."

Tištěné a rukopisné kuchařské knihy jsou dochovány již od 15. století. Často byly doplňovány návody ke stolování i základními radami k vedení domácnosti a léčitelskými postupy. Po staletí se takové knihy nejen tiskly, ale i ručně opisovaly. Zpočátku se autoři kuchařských knih obraceli především na profesionální kuchařky a kuchaře v panských a velkých měšťanských domech, případně v hostincích a na farách, v 19. století již cílili i na domácí hospodyně i manželky a dívky učící se vařit. Do českých domácností vstoupily tištěné kuchařské knihy až na přelomu 18. a 19. století, kdy byly nejdříve vydávány překlady německých originálů kuchařek a později též původní české tituly. Jednalo se především o kuchařku Václava Pacovského opakovaně vydávanou česky i německy od počátku 19. století a později též o věhlasnou Domácí kuchařku Magdaleny Dobromily Rettigové. Kuchařky se staly v 19. století oblíbeným titulem v mnoha tiskárnách na území Čech a Moravy včetně jindřichohradecké Landfrasovy tiskárny.

V případě kuchařských knih a dalších souvisejících titulů (receptáře, herbáře, bylináře, rady pro domácnost) se jedná o dokumenty, které nejsou příliš zastoupeny ve sbírkách veřejnoprávních institucí. Původně se totiž používaly v běžném životě a v kuchyních při vaření podléhaly mnoha negativním klimatickým vlivům i přímému kontaktu s různými druhy potravin. Nebyly proto často dochovány v odpovídajícím fyzickém stavu a zároveň také v minulosti nebyly považovány za předmět kulturní hodnoty vhodný k darování nebo uložení do muzejních sbírek. V knižních fondech Sbírky Muzea Jindřichohradecka se nachází unikátní soubor téměř 50 kuchařských knih a příruček pro domácnost a hospodářství datovaných od poloviny 18. století až do století dvacátého. Tituly jsou součástí fondů Jindřichohradecké tisky, Kramářské tisky, Regionální literatura, Rukopisy a Tisky do roku 1900. Některé jednotky pochází z domácností v jihovýchodních Čechách, další byly vydány nebo tištěny v jindřichohradecké Landfrasově tiskárně, která zde působila v letech 1797–1945. Jedná se o hodnotný soubor, který dokumentuje zdejší česko-německou jazykovou oblast.

Zmíněné kuchařské knihy byly představeny veřejnosti na několika výstavách. V roce 2003–2004 byla uspořádána společná putovní

výstava rukopisů ze sbírek jihočeských muzeí, kde byly v oddíle nazvaném *Chytrému napověz* vystaveny kuchařky, herbáře a další praktické příručky ze 17. a 18. století. V roce 2021 připravilo Muzeum Jindřichohradecka výstavu *Rok v kuchyni Magdaleny Dobromily aneb co pradědečkům chutnalo*, která byla věnována lidové i měšťanské stravě, kuchařským knihám, přípravě jídla, stolování a dalším zajímavostem z kuchyní jindřichohradeckého regionu v 19. a v první polovině 20. století. O rok později byla v Muzeu Jindřichohradecka zahájena další výstava související s historií stravování Štrůdl, cvíboch, buchtel a dalken aneb střípky z vídeňské kuchyně v Jindřichově Hradci. Jednalo se o součást putovní výstavy společného česko-rakouského projektu Kulinářské dědictví/Kulinarisches Erbe ATCZ288 - ATCZ kulinarisch, který zkoumal kulturní transfery ve stravování v období let 1750–1918 na lince Čechy-Morava-Vídeň. V rámci projektu byl kromě třech společných výstav připraven almanach s recepty a byly digitalizovány významné ručně psané i tištěné kuchařské knihy. Jindřichohradecké muzeum připravilo pro digitalizaci soubor více než 50 kuchařských knih a příruček pro domácnost. Zájemci si je mohou prohlédnout v digitální knihovně Muzea Jindřichohradecka Kramerius https://kramerius.mjh.cz/ nebo na webu muzea v záložce zmíněného projektu https://www.mjh.cz/projekty/kulinarske-dedictvi-atcz288.

A co můžete v digitálním souboru vidět opravdu zajímavého?

Nejstarším rukopisem s recepty na jídlo ze Sbírky Muzea Jindřichohradecka je německá rukopisná kuchařka z let 1744–1746. Z roku 1843 pak pochází rukopis české kuchařské knihy obsahující více než 300 receptů na masitá i postní jídla a ze stejného období i německá kuchařská kniha. Zajímavý je také soubor rukopisných kuchařek z rodiny známé textilní výtvarnice Marie Hoppe-Teinitzerové. Jedná se o rukopisy Alžběty, Luisy a Marie Teinitzerové z let 1897–1933. Právě Luisa byla vyhlášená panská kuchařka, která v první polovině 20. století vařila v řadě významných rodin na celém území Čech. V dochovaných sešitech jsou zapsány recepty česky i německy, obsahují též překlady názvů jídel do několika jazyků, tak aby kuchařka mohla sestavit menu i pro hosty ze zahraničí. Vloženy jsou i záznamy na samostatných listech, které dokumentují běžnou praxi kuchařek zapisujících si nové recepty při různých příležitostech. V jednom sešitě je například vložena vizitka hospodářského účetního rady Pavla Zuny se vzkazem pro kuchařku: „Prosím vás, krasavice, napište mně laskavě na kus papíru recept na ten dnešní salát." V jiném sešitě nalezneme český dopis s německým receptem na cukrovinky z korespondence Berty Rosové a Marie Teinitzerové, který se stal inspirací celého projektu.

Součástí souboru jsou též kuchařské knihy z jindřichohradecké Landfrasovy tiskárny, kde byly oblíbeným artiklem již ve 20. letech 19. století. Nejstarší z nich vytiskl Josef Landfras v roce 1821 a souvisí s ní spor tiskaře Landfrase s Magdalenou Dobromilou Rettigovou. Autorka Landfrase tehdy obvinila, že jí odcizil a neoprávněně vydal rukopis Domácí kuchařky. Údajně ji musela sepsat znovu a vydala ji poprvé až o pět let později. Kromě této kuchařky připravil Landfras další vydání kuchařské knihy Václava Pacovského v češtině i němčině a dvě německé kuchařky. Unikátní je pak Schopná kuchařka pro malé dívky Mariany Natalové, kterou vydal Landfras s barevnými litografovanými přílohami v polovině 19. století.

Jak chutná historie aneb Knihovna v Havlíčkově Brodě slaví 130 let

Petr Bobek
bobek@kkvysociny.cz

Na stolku před vámi chladne káva. Pomaličku. A ještě pomaleji se její vůně line mezi regály. V nich jsou knížky. Ne pár, ale na 400 000…, respektive by jich tam tolik být mohlo, kdyby všechny byly vrácené. Vy se pro jednu zvednete. Sednete si s ní ke stolku a v poklidu se do ní u kafe začtete. Idylická představa, že ano? Tak přesně takovou na vlastní kůži můžete prožít v havlíčkobrodské Krajské knihovně Vysočiny. Tedy na místě, od jehož založení letos v prosinci uplyne přesně 130 let. Což je ideální příležitost k tomu, abychom ochutnali nejen pochoutky z tamní kavárny, ale také historii celé knihovny.

Vánoční zázrak

Pro ochutnávku dějin veřejné knihovny v Havlíčkově Brodě se musíme vrátit o dlouhých 130 let zpátky. Do roku 1894 a do tehdejšího Štědrého dne. Ten je spojený především s rodinnou pohodou, kdy si ve svých domovech užíváme vánoční atmosféru. Uzobáváme vanilkové rohlíčky nebo linecké cukroví a k tomu upíjíme vánoční punč. To většinou obklopeni svými nejbližšími.

Budova Staré radnice, foto: archiv Muzea Vysočiny

Platí to dnes, platilo to i před 130 lety. Přičemž schůze akademického spolku je asi to poslední, co by někdo chtěl na Štědrý den absolvovat. Ovšem čest výjimkám… a jednou z nich byli členové spolku Barák v Německém Brodě. Právě ve zmíněný den a ve zmíněném roce se (Vánoce Nevánoce) sešli, aby projednali nejrůznější záležitosti. Domluvili merendu, dále divadelní kus, který se bude hrát na Tři krále, a hlavně to nejzásadnější v dějinách knihovny v Havlíčkově (dříve Německém) Brodě. Tedy: „Aby se pracovalo o zřízení veřejné knihovny…" Těmito pár slovy, které doplnily ještě plány na oslovení „občanstva" o finance a knižní dary, všechno odstartovalo. K tomu je však potřeba dodat jedno „ale". Přes všechny peripetie ohledně financování, prostorů či knihovního fondu jsme byli poprvé otevřeni až o necelé dva roky později.

Další milníky

Jestli chcete k ochutnávce historie také něco přikusovat, můžete si do kavárny skočit pro nějaký zákusek. Nespěchejte, rád na vás s vyprávěním počkám. Až se znovu usadíte, budeme pokračovat… Otevřením knihovny rozhodně nezačalo žádné růžové období, kdy by všechno běželo jako na drátkách. Prakticky po celou historii se nám do

cesty stavěly překážky. Ať jsme teprve vykročili, nebo jsme psali historii novodobější. Ale k dobrému zákusku nepatří lamentování… pojďme se zakousnout do toho, co se v dějinách povedlo. Důležitých milníků bylo hned několik.

Další například najdeme v době krátce potom, co se 19. století přehouplo do toho dalšího. Psal se rok 1905, kdy jsme se stali knihovnou městskou. Už dlouho předtím se totiž řešila otázka, zda je řízení instituce prostřednictvím akademického spolku, který ji nejen založil, ale i vedl, nejideálnější. Nakonec se věc vyřešila tak, že knihovna přejde pod křídla města Německého Brodu a bude řízena prostřednictvím kuratoria. Stali jsme se tak městskou knihovnou, a to na více než 50 let.

Během nich jsme se rozhodně nenudili. První světová válka, po ní vznik republiky. Rok 1919 a první knihovní zákon, kdy i naše knihovna plnila roli instituce, jež všechny občany (bez společenských rozdílů) vede k informacím a vzdělávání. Druhá světová válka, okupace německými vojsky, přičemž se nám povedl husarský kousek: podařilo se nám zachránit zahraniční a dokonce i odbojovou literaturu, kterou nacisti jinde ve velkém vyřazovali a ničili. A nakonec nástup komunismu a 50. léta. Z nich si zmiňme především dvě události. Roku 1953 jsme se přestěhovali do jedné z našich stěžejních budov, v nichž jsme sídlili – tedy do Hanusovského domu na zdejším náměstí. Druhá se pak týká toho, že na konci 50. let vyšel druhý knihovní zákon, který naši knihovnu roku 1960 dovedl k další změně. K tomu, že se stala okresní.

A tím to neskončilo… alespoň co se týče funkcí knihovny, které jsme plnili. Přeskočíme-li historii až téměř do současnosti, v roce 2002 jsme se (poté, co jsme byli veřejnou, městskou i okresní) stali knihovnou krajskou. To už jsme sídlili v jiném, pro nás důležitém havlíčkobrodském domě. Ve Staré radnici. Také s ní jsme spojili dlouhou historii. A to od roku 1974, kdy jsme se sem nastěhovali, do roku 2020. Tehdy jsme se přemístili do současné budovy knihovny, postavené nedaleko Kulturního domu Ostrov.

Současnost

Vidím, že kávu máte vypitou a zákusek snědený, to ale neznamená, že v ochutnávání přestáváme. Co takhle navštívit náš Čtenářský klub? Tedy akci, která v naší knihovně píše historii vyloženě novodobou. Ale při které si chuťové pohárky také přijdou na své. Od roku 2019, kdy jsme klub založili, jsme se setkali zhruba při 50 tématech. A věřte, že nejvíc vzpomínáme na téma židovské literatury, kdy nám čtenáři přinesli pravé židovské jídlo. Výborné domácí macesy, hummus a chalvu. A nezapomeneme ani na téma Jídlo v knihách (ano, šli jsme tomu zvolením tématu naproti). Tehdy nám návštěvníci připravili další dobroty, na kterých jsme si opravdu pochutnali!

Jak bylo řečeno, to všechno se už týká historie současné. Také v ní jsme jako knihovna pomyslně napsali mnoho řádků. Když se ještě trošku vrátíme, důležitá byla například 90. léta a rozmach počítačové techniky. Jako jiné knihovny jsme přešli na automatizované systémy. Nebo již zmíněná událost, kdy jsme se stali Krajskou knihovnou Vysočiny, k čemuž došlo 1. ledna 2002. Anebo si připomeňme další důležitý milník – roku 2018 se začala stavět současná budova knihovny, kam jsme se nastěhovali o dva roky později. Vyberte si. Ochutnat historii knihovny můžete z více stran. Od časů, od kterých nás oddělují dlouhé roky, i od toho, co se stalo relativně nedávno.

Dobrou chuť… A pokud byste chtěli pomyslnou třešničku na dortu, zavítejte k nám 23. listopadu, kdy naše kulaté 130. výročí oslavíme. Součástí bohatého celodenního programu bude i křest publikace Knihovník vypráví aneb Křížem krážem havlíčkobrodskou knihovnou. A mnohé další a další pořady.

Již 20. ročník semináře „Knihovna v obci" se zaměřil na inovace a inspiraci

Marie Šedá
Marie.Seda@nkp.cz

Letošní ročník tradičního semináře Knihovna v obci (Co venkovské knihovny umějí a mohou), který se konal v Praze, a to v pobočkách Městské knihovny v Praze – na Petřinách a v Dolních Chabrech, přinesl opět bohatý program plný praktických rad a inspirací pro knihovníky z menších obcí. Setkání knihovníků malých knihoven, jehož historie sahá až do roku 2005, se stalo významnou platformou pro výměnu zkušeností a prezentaci nových trendů v oblasti knihovnictví.

Seminář připravuje vítězná knihovna soutěže Knihovna roku (kategorie základní knihovna), ve spolupráci s příslušnou krajskou knihovnou a za podpory SKIP (sekce pro venkovské knihovny). Od roku 2021 převzala organizační zajištění **Lucie Macháčková** z Národní knihovny. Letošní ročník byl věnován zejména představě regionálních specifik knihoven v hlavním městě Praze. Ve středu se stala hostitelskou knihovnou pobočka MěK na Petřinách. Knihovníky z nejrůznějších obcí srdečně uvítal jak **Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.**, tak i náměstkyně ředitele MěK v Praze **PhDr. Zuzana Kopencová**, která účastníky závěrem prvního dne provedla knihovnou.

Kolegyně **Mgr. Hanka Hrabáková** představila širokou škálu služeb, které pražské knihovny nabízejí, a poukázala na význam spolupráce v rámci Metropolitní knihovny. Každoročně je vydávána Roční zpráva o výkonu regionálních funkcí v kraji Hlavní město Praha, pro knihovníky je organizováno vzdělávání a krajská metodika nabízí i metodickou či praktickou pomoc pro pořádání aktivit i ukázky prezentace příkladů dobré praxe. Tím nejzajímavějším byla ukázka Portálu pražských knihoven, kde knihovníci mohou najít všechny informace potřebné ke své práci. Web je doplněn i přehledným kalendářem akcí, aktualitami, metodickými příručkami i vzory dokumentů ke stažení. Zajímavou ukázkou na závěr byly i ukázky rekonstruovaných knihoven.

O činnosti komise Knihovny roku 2022 hovořila **Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová**. Krátce ukázala soutěžící knihovny, které byly v roce 2022 také představovány v miniseriálu na facebooku SKIP. Práce komise je nelehká – o tom svědčí i malá statistika; komise během pěti dnů ujela 1 673 km a na cestě strávila téměř 24 hodin. V každé navštívené knihovně strávili komisaři 90 minut, i když by se mnohdy rádi zdrželi déle. S navazujícím příspěvkem Knihovna – místo, které spojuje vystoupila **Mgr. Lenka Dostálová** z Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukce knihoven. Na příkladu mnoha fotografií ukázala na nešvary, stereotypy a následně i na inspirující řešení budov i interiérů knihoven. Mnohé z účastníků překvapila šíře činností metodického centra o to více, že Lenka Dostálová je stále jediným zaměstnancem, který řeší tuto problematiku pro knihovny v celé ČR.

Ing. arch. Tomáš Hořava je autorem řešení prostoru mnoha knihoven na území Prahy. Příspěvek o tom, co vše by měl zohlednit architekt, možnosti komunitních knihoven, návaznosti prostor i promyšlené koncepce činnosti knihoven do dalších let, všechny přítomné velmi zaujal. Komunikace mezi knihovnou a architektem, nové trendy v pojetí vybavení knihovny,

vliv hluku, osvětlení – to vše jsou témata, na která se často zapomíná. Po jednání následovala zajímavá prohlídka historického Vyšehradu pod vedením **Mgr. Jakuba Rychtáře**, jehož znalosti o historii lokality byly velmi poutavé. Závěr dne patřil zájemcům o činnost HW Lab na Vyšehradě a praktickému vyzkoušení virtuální reality a tisku 3D.

Druhý den jednání se skupina přesunula do Dolních Chaber. Na uvítání paní starostky této městské části Kateřiny Šilhové Šafránkové navazovala prezentace a prohlídka Knihovny Dolní Chabry. Kolegyně **Alena Wachtlová** s entuziasmem, kreativitou a velkým nasazením realizuje ve své knihovně neskutečné množství aktivit. Další přednáška kolegyně **Lucie Janákové** z Knihovny Smrčná ukázala, že i po 40 letech lze obnovit činnost knihovny a naplnit ji mnoha kulturními i vzdělávacími aktivitami a zapojit do spolupráce spolky i dobrovolníky.

Seminář Knihovna v obci, foto: Pavel Klikar

Tématem Živá knihovna, kdy knihami jsou živí lidé, a Maratonem čtení tatínků v Knihovně městyse Choltice se zabývala kolegyně **Radka Zelenková**. Téma měsíce čtenářů s podtitulem Nejlepší čtenář je táta se knihovna chopila lehce netradičně a tátové přišli číst do školy žákům 1. stupně.

Jsme v kurzu? Aneb digitální služby státu v knihovnách připomněl **PhDr. Vít Richter**. Témata, kterými rezonuje současné české knihovnictví, Díla nedostupná na trhu a možnosti využití v každé knihovně, další centrální služby státu a zamyšlení nad tím, proč je knihovny nevyužívají, otázky i odpovědi a diskuze Ústřední knihovnické rady byly zamyšlením pro všechny. Řešením je zapojení se do dalšího vzdělávání v projektu Jsem v kurzu.

Představení projektu Společné komunitní Podlipansko ve spolupráci místní akční skupiny, místního akčního plánu vzdělávaní a obecní knihovny uvedla kolegyně **Michala Hlušičková**. Otázkami, jak zapojit lidi z obce do činnosti knihovny, jak vytvořit komunitu, která si navzájem pomáhá a tvoří o něco lepší obec a kdo je dobrovolník a kde ho vzít, představila téma v příspěvku **Eva Vodičková** z Městské knihovny Chodov. Workshop věnovaný otázkám praktického využití AI v knihovně se věnoval kolega **Míla Linc**. Co AI může umět v knihovně, jak fungují velké jazykové modely, které lze využít a na co si dát pozor. Jak správně zadávat otázky a co od AI chtít a nenechat se AI ovládat. Na závěr si Míla Linc nechal pár otázek k zamyšlení. Jak se změní čtenářství? Jak se změní spisovatelství a co naše knihovny?

Závěr semináře patřil těm nevytrvalejším. Pod odborným dohledem lektorky **Blanky Červinkové** proběhla tvořivá dílna, tentokrát tvorba vlastní keramické mozaiky. O kulturní zakončení celého semináře se postarali herci z Divadla Divoch (neboli Divadelní ochotníci chaberští) s představením komedie Víkend autora Ivana Krause. Dvoudenní seminář Knihovna v obci (Co venkovské knihovny umění a mohou) skončil. Inspirace, živé diskuze i nové kontakty předznamenávají další spolupráci mezi knihovnami. Informace i prezentace jsou ke stažení na https://www.skipcr.cz/knihovnicke-akce/co-venkovske-knihovny-umeji-a-mohou/2024–20-rocnik.

Knihovníci muzeí a galerií v Brně

Štěpánka Běhalová
behalova@mjh.cz

48. seminář knihovníků muzeí a galerií v Moravském zemském muzeu 2024

Ve dnech 17. až 19. září 2024 uspořádala Knihovnická komise AMG svůj 48. seminář knihovníků muzeí a galerií. Náročné organizace se v letošním roce ujalo Moravské zemské muzeum v Brně ve spolupráci s AMG a s podporou MK ČR. Do Brna přijelo přes aktuální potíže způsobené v celé republice povodňovým stavem 111 účastníků. Díky ochotě vedení a pracovníků Moravského zemského muzea bylo možné připojit online dalších šest účastníků z oblastí přímo postižených povodněmi.

Tradičního přivítání hostů se v úterý 17. září ujali generální ředitel Moravského zemského muzea Jiří Mitáček a předsedkyně Knihovnické komise AMG Štěpánka Běhalová, účastníky pozdravili předsedkyně AMG Irena Chovančíková, předseda Ústřední knihovnické rady ČR a ředitel Knihovnického institutu Vít Richter a předseda SKIP Roman Giebisch. Zdravici jednání zaslal též vedoucí Oddělení literatury a knihoven MK ČR Michal Fojtík.

Odborný program byl rozdělen na tři bloky. V úterý jej zahájil blok věnovaný tématu **spolupráce knihoven a paměťových institucí,** v němž kromě příspěvků Víta Richtera a Romana Giebische věnovaných novinkám ze světa knihoven a kurzům celoživotního vzdělávání pro knihovníky, zazněly také příspěvky brněnských kolegyň Libuše Nivnické, ředitelky Knihovny Jiřího Mahena v Brně a Pavlíny Mazáčové z Katedry informačních studií knihovnictví Masarykovy univerzity v Brně na téma spolupráce knihoven a škol. Program doplnily také příspěvky Lukáše Babky na téma 100 let Slovanské knihovny a Martina Sekery, který představil nakladatelskou činnost Národního muzea.

Do středečního programu byly připraveny dva tematické bloky. Dopolední blok

Návštěva Knihovny Milana Kundery

Digitalizace, AKS, AI byl věnován představení České digitální knihovny, novinkám v portálu Artlib, možnostem databází PerMonik a OsobnostiRegionů.cz. Odpolední blok **Knižní sbírkové fondy** zahájil děkan fakulty restaurování Radomír Slovik přednáškou o možnostech dalšího vzdělávání konzervátorů a restaurátorů na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice. Odborný program zakončily kolegyně Iva Bydžovská z Národního muzea a Jana Poláková z Moravského zemského muzea s dvěma vstupy, týkajícími se kramářských písní. Zazněla také přednáška Dany Karulové o Uměnovedné knižnici Slovenské národní galerie. Vítaným obohacením programu byly dva workshopy zaměřené na příklady dobré praxe: **Národní plán obnovy – zkušenosti s projekty** a **Komunitní role knihoven muzeí a galerií – regionální historie, kulturní dědictví**.

Kolegyně Veronika Valentová, vedoucí knihovny Moravského zemského muzea, která byla hlavní organizátorkou celého semináře, připravila pečlivě také bohatý doprovodný program. Zahajovací den semináře byl zakončen slavnostním večerem v budově Dietrichsteinského paláce, během něhož se účastníci tradičně společně vyfotili a shlédli zajímavé divadelní vystoupení. Ve středu navštívili zájemci po skončení přednáškových bloků komentovanou prohlídku nové expozice MZM v Paláci šlechtičen. Odborným exkurzím bylo tradičně věnováno čtvrteční dopoledne, během něhož účastníci zavítali nejprve do Knihovny Milana Kundery v Moravské zemské knihovně, kde s nadšením vyslechli přednášku ředitele Tomáše Kubíčka. Druhá exkurze účastníky zavedla do baziliky a klášterní knihovny Augustiniánského opatství na Starém Brně.

Poděkování patří především vynikajícímu hlavnímu organizátoru Moravskému zemskému muzeu, přednášejícím a firmám, které se staly partnery semináře. Příspěvky ze semináře jsou pro zájemce vystaveny na webu AMG pod záložkou Knihovnická komise.

Exkurze do klášterní knihovny Augustiniánského opatství na Starém Brně

Mladý SKIP a potřeba organizování se

Nina Wanča
nina.wanca@ff.cuni.cz

Myšlenka na založení spolku vznikla spontánně a náhodným setkáním Niny Wanči a Michaely Mrázové, pozdějších zakladatelek Mladého SKIPu. Vše začalo sdílením zkušeností, kdy se ukázalo, že máme hodně společného, že pociťujeme celou řadu nespokojeností, ale zároveň máme touhu měnit zavedené pořádky a dokážeme si představit, jak by naše pracoviště mohla fungovat lépe.

Situace mladých v tradičních institucích

Obě jsme byly v podobné situaci – měly jsme více než jedno zaměstnání, na univerzitě a v knihovně, nebo granty. Obě jsme se snažily dělat věci s ohledem na to, aby prospíval celek, a nejen my samy a naše kariéra a CV. Věnovaly jsme se věcem, které je třeba dělat, ale zároveň jsou neoceňované – skutečně se zajímat o studující, doporučit akci, zprostředkovat kontakt, naslouchat při odchodu z učebny, pomoct kolegům, mluvit na veřejnosti o našich institucích. Ale právě tyto neviditelné drobnosti, které jsou považovány za samozřejmé, nejsou podporovány v rámci instituce, velkou mírou přispívají k pocitu sounáležitosti a v konečném důsledku dokáží udělat rozdíl v tom, zda studující dokončí školu nebo ne, zda kolega získá grant, zda se bude čtenářstvo vracet a všechny věkové kategorie si budou připadat stejně vítané.

Tradiční instituce počítají s tím, že jsou všichni v kanceláři od pondělí do pátku a že fungují neformální kontakty, kterými se předávají klíčové dovednosti začínajícím pracujícím. Předpokládá se, že tak nějak tím, že jsme společně v jednom prostoru, odkoukáme know-how od seniornějších kolegů a kolegyň. Jenže to už dávno neplatí. Ti, kteří jsou dnes na vedoucích místech nebo seniorské pozici, jsou stejně rozlítaní jako mladí, protože mnohdy i oni mají souběh zaměstnání nebo zastávají důležité funkce, které je vytěžují. Společný neformální čas de facto neexistuje, místo toho se pošle při nejlepším e-mail, mnohdy to není nahrazeno ničím. V kontextu toho, že mladých a mladších pracujících je ve strárnoucí populaci méně, snadno získáváme dojem, že taháme za kratší konec provazu, protože se nepodílíme na rozhodování a zároveň jsme izolovaní. Nespokojenost roste a rezignace pak na sebe nenechá dlouho čekat.

Co je Mladý SKIP?

Z toho podhoubí tak vzešel nápad na založení naší sekce pod SKIPem, Svazem knihovnických a informačních pracovníků,

nejpočetnější a nejvýznamnější oborovou profesní organizací na poli knihovnictví a informační vědy v České republice. Založení sekce (osobně nazývám Mladý SKIP spolkem, protože je to familiérnější a lépe to vystihuje to, o co se snažíme, budovat společenství) se neobešlo bez jistých kontroverzí. Právě to, že fungujeme pod „velkým" SKIPem některé zájemce či zájemkyně dokonce odradilo od členství. Využít a pokusit se začlenit do existující platformy, získat tím prostor ovlivňovat i "velký" SKIP, nám ale připadalo zásadní. Jde nám o to, nastartovat dialog, mít možnost prezentovat svoje nápady a postoje a neměli jsme v úmyslu vytvářet opozici, protože se považujeme za součást knihovnického prostředí.

Naše první setkání s Míšou bylo online - já seděla v Praze, ona v Opavě. Od začátku jsme usilovaly o to, fungovat napříč republikou. Už jen proto, že situace v centrech je odlišná od regionů. Poté se k nám do vedení přidala ještě Pavlína Kolínová, z Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK a antikvariátu v Poděbradech a Karel Matějka, knihovník z Archivu České televize. Pokusili jsme se také zaangažovat někoho z Brna, kde se také studuje knihovnictví, ale ani po dvou pokusech se to nepodařilo. Snaha o celorepublikovost a nutnost organizovat se online, způsobuje, že je spolek odtažitější a více bariérový. Po tom, co všichni dlouhé hodiny každý den strávíme v práci u počítačů, je ochota připojit se na naše setkání online menší. Získat si důvěru členstva je pak mnohem těžší. Právě vybudování pocitu sounáležitosti, získání si důvěry a vybudování prostoru, kde se budou i ostatní chtít vyjádřit, je největší výzvou, které čelíme.

Při prvních setkáních, kdy jsme plánovali naši činnost, jsme měli jeden nápad za druhým a svým způsobem i velké oči, co všechno zvládneme, kolik problémů pojmenujeme a jak se budeme zasazovat o jejich řešení. Po prvním roce a reflexi naší činnosti jsme trochu zpomalili, více energie věnujeme poslouchání našich členů a členek a pozornost jsme upřeli více dovnitř. Stále lépe se nám daří být spolu průběžně v kontaktu skrze chatovací platformu Discord. Museli jsme si uvědomit, že tvořit spolek vyžaduje čas a pokud máme vytvrat, musíme investovat energii do budování vztahů a členské základny.

Ze zákulisí podcastů

Jedním z našich cílů bylo dát hlas mladým, aby mluvili o své práci a měli možnost pojmenovat, co jim na jejich pracovištích vyhovuje a co třeba méně. Zvolili jsme rozhovory ve formě podcastů. Vydali jsme již 11 dílů a další dva čekají na sestříhání. Zejména za podcasty jsme získali zvláštní ocenění Bibliotheca Inspirans, které jsme převzali na tradiční a největší knihovnické konferenci Knihovny současnosti v Olomouci. Jako moderátorku podcastu a iniciátorku této naší činnosti mě to samozřejmě nesmírně těší. Vážím si toho, kolik lidí je ochotno se se mnou potkat, zvlášť proto, že většina hostů a hostek není z Prahy a dojíždí. To ale znamená, že mít možnost promluvit považují za důležité.

Po tolika dílech již mohu trochu reflektovat zkušenosti. Podcasty se většinou nesou v pozitivním duchu – děkuje se kolektivu, pojmenovávají se zásluhy ostatních. Přitom před nebo po natáčení se často zmíní i to, co tak skvělé není. Ukazuje se, že pojmenovávat problémy je mnohem těžší a jsme svázáni tím, jak se na naše názory bude okolí dívat. Navíc nám záleží na dobré pověsti institucí, kde pracujeme. Ačkoli kritika, z mého pohledu jednoznačně konstruktivní, v podcastech tolik nezaznívá, náš spolek vytvořil místo, kde se o tom může mluvit a kde někdo poslouchá. V tomto směru to, že jsme se organizovali, vnímám jako velmi důležité. Vše totiž děláme s ohledem na to, že máme rádi svou práci, chceme zažívat pocit smyslu a úspěchu.

Výsledky letní fotosoutěže časopisu Duha

Jan Lidmila
Jan.Lidmila@mzk.cz

Během letních měsíců vyhlásila redakce časopisu Duha soutěž pro knihovnice a knihovníky o nejoriginálnější fotografii knihobudky. Následující řádky Vám přiblíží její průběh i vítěze.

Fotosoutěž probíhala od 1. července do 31. srpna 2024. Každý soutěžící mohl zaslat pouze jednu fotografii knihobudky z České republiky či ze zahraničí. Tato fotografie však nesměla pocházet z místa trvalého bydliště autora. Své příspěvky soutěžící nahrávali spolu se stručným popisem do připraveného google formuláře.

Do soutěže se zapojilo celkem 27 knihovníků. Několik dalších zájemců poslalo své snímky i po uzávěrce – ty už však do konečného vyhodnocení nebyly zařazeny. Tuzemské i zahraniční destinace byly v soutěži zastoupeny téměř rovným dílem. Celkem 14 fotografií knihobudek pocházelo z ciziny a 13 z našich luhů a hájů. Mohli jsme tedy obdivovat knihobudky z Itálie, Francie, Španělska, Německa, Nizozemska, Velké Británie, Bulharska, Slovenska a Estonska. Po jednom snímku byl zastoupený ostrov Djerba a americký Boston. Z domácích lokací se objevily například knihobudky ze zámku v Pardubicích či Oslavanech, ze Smíchovské náplavky, ze Šumperka, Svijan, Machova nebo Francovy Lhoty. Zaslané snímky si můžete prohlédnout ve fotogalerii pod článkem.

Vyhodnocení soutěže se ujala redakční rada časopisu Duha. Na základě hlasování byla vybrána vítězná fotografie. Vyhlášení vítěze se uskutečnilo 12. září 2024 v Olomouci na konferenci Knihovny současnosti. Nejoriginálnější fotografií knihobudky se stal snímek pocházející z Klimkovic v Moravskoslezském kraji. Jeho autorkou je paní Michaela Korvasová z Místní knihovny Ořechov ve Zlínském kraji. Vítězka byla odměněna snídaní s generálním ředitelem Moravské zemské knihovny, prohlídkou této instituce a návštěvou Obecní knihovny Ostopovice.

Vítězná fotografie – knihobudka v Klimkovicích

Fotosoutěž potvrdila, že knihovníci na svých dovolených odpočívají aktivně a jejich zájmu se nevyhnou knihovny ani knihobudky. Děkujeme všem, kteří se do soutěže zapojili a sdíleli s námi své zážitky z cest.

eDoklady v knihovnách

Kamila Plisková
kamila.pliskova@mlp.cz

Digitální technologie zásadně mění naši každodenní realitu a významně ovlivňují jak náš osobní, tak pracovní život. Tento trend se týká také oblasti veřejné správy, která postupně přechází na koncept eGovernmentu. Cílem tohoto přístupu je vytvořit efektivní a transparentní digitální systém, který bude snadno dostupný pro občany, zjednoduší a urychlí komunikaci s úřady a dalšími institucemi. eDoklady představují jeden z klíčových nástrojů eGovernmentu a v tomto článku se zaměříme na jejich fungování a využití nejen v knihovnách.

eDoklady nejsou eObčanka

Často dochází k záměně pojmů eDoklady a eObčanka, ale nejedná se o stejný produkt. Názvosloví je trochu matoucí, proto je dobré si ujasnit, co si máme pod jednotlivými pojmy představit.

- **eDoklady**

Jedná se o **mobilní aplikaci**, která je digitální verzí občanského průkazu. Aplikace je dostupná na App Store i Google Play a vyžaduje chytrý telefon s podporou Bluetooth a fotoaparátu (OS Android od verze 10 nebo iOS od verze 15). Je to plnohodnotná alternativa tradiční plastové karty a jejím prostřednictvím jednoduše prokážete svou totožnost. Totožnost pomocí eDokladů není možné prokazovat online (tedy „na dálku"), při prokazování musíte být **fyzicky přítomni**.

- **eObčanka**

eObčankou je nazývána **funkce čipu**, který je umístěný v občanském průkazu (v plastové kartě). Pro její využití je potřeba čip aktivovat a použít speciální čtečku čipových karet připojenou k počítači. Prostřednictvím eObčanky prokazujete svou totožnost **online** (tedy „na dálku").

Platnost fyzického občanského průkazu ve formě plastové karty není používáním eDokladů nebo eObčanky nijak omezena.

Proč jsou eDoklady výhodné

Aplikace eDoklady funguje jako **doplněk ke stávající plastové kartě** občanského průkazu a bezpečně ukládá všechny údaje z občanky. Při ověřování totožnosti má **ověřovaný (občan)** možnost regulovat, jaké údaje poskytne ověřovateli (úřadu, knihovně apod.). Například při ověřování věku nemusí sdílet své jméno nebo bydliště. Občan zároveň může podle vlastního uvážení uchovávat nebo vypnout historii prokazování, a tak získává kontrolu nad tím, komu a kdy údaje poskytl.

Ověřovatelé (úřady, knihovny apod.) si vytvářejí sady údajů, které budou požadovat při kontrole dokladu. Tyto sady mohou být upravovány nebo odstraňovány podle potřeby. Pokud se občan prokazuje neplatným eDokladem, systém ověřovatele upozorní, že údaje nejsou důvěryhodné.

Často se objevují dotazy týkající se **bezpečnosti eDokladů.** Údaje v eDokladech jsou zašifrované, což znemožňuje jejich falšování. Při ověřování se tyto údaje u ověřovatele rozšifrují, a tím se ověří jejich platnost. Ověřovatel zároveň vidí fotografii držitele občanky, kterou si může zvětšit, což eliminuje možnost záměny osob. Údaje se mezi ověřovaným a ověřovatelem předávají prostřednictvím Bluetooth, přičemž jsou do použitých technologií zahrnuty bezpečnostní prvky pro zajištění ochrany dat.

Knihovny jako ověřovatelé eDokladů

Ověřovateli eDokladů jsou nejen instituce, které mají tuto povinnost ze zákona, ale také řada subjektů, které ověření nabízejí jako dobrovolnou službu občanům. Digitální a informační agentura

vydala stanovisko k povinnosti knihoven ověřovat eDoklady, ze kterého vyplývá:

- **Pokud je knihovna organizační složkou** územní samosprávy vedené jako orgán veřejné moci (tedy pokud knihovna nemá právní subjektivitu) a v rámci své činnosti ověřuje totožnost nebo jinou skutečnost předložením průkazu, **má povinnost přijímat eDoklady.** Tato povinnost je v případě knihoven u obcí s rozšířenou působností a krajů stanovena od 1. 7. 2024 a u obcí I. a II. typu od 1. 1. 2025.
- V případě knihoven, které jsou **příspěvkovými organizacemi obcí nebo krajů,** platí, že jejich činnost není výkonem působnosti. Knihovní zákon jim neukládá výslovně povinnost zjišťovat totožnost předložením průkazu a tedy nejsou splněny zákonné podmínky podle zákona o právu na digitální služby. Tyto knihovny tak **jsou oprávněny, nikoliv však povinny**, umožnit prokázání totožnosti digitálním stejnopisem průkazu (eDokladem).

Jak lze ověřovat

Je více možných způsobů jak ověřit totožnost občana prostřednictvím eDokladů. Podrobně jsou popsány na webu https://edoklady.gov.cz v záložce s názvem Podpora ověřovatelů, kde najdete průvodce pro jednotlivé subjekty, návody, jak s ověřováním začít, i odpovědi na nejčastěji kladené otázky.

V zásadě se jedná o dvě varianty:

- **Varianta mobil – mobil.** Tento způsob ověřování probíhá offline prostřednictvím bluetooth. Ověřovatel vygeneruje v aplikaci na mobilu QR kód, který ověřovaný svým mobilem načte a následně potvrdí nebo odmítne poskytnout požadované údaje.
- **Varianta webová aplikace – mobil**. Tento způsob ověřování vyžaduje připojení na internet. Ověřovatel pracuje ve webové aplikaci a nepotřebuje mobil. Ověřovatel vytiskne QR kód s platností 30 dní, vyvěsí ho a ověřovaný jej mobilem načte a následně potvrdí nebo odmítne poskytnout požadované údaje.

Ověřovateli (knihovně) se údaje o ověřovaném bez jeho souhlasu neukládají. Ověřovaný si v aplikaci eDoklady může ukládat seznam všech ověření, která provedl.

Evropská digitální identita

eDoklady představují krok k realizaci Evropské digitální identity, která je součástí programu evropské digitální transformace. Tato iniciativa umožní v rámci Evropy bezpečnou identifikaci občanů a ukládání digitálních dokumentů, jako jsou různá osvědčení nebo průkazy jednoduše přes aplikaci v mobilním telefonu. Realizace tohoto projektu je plánována ve více fázích a očekává se, že do roku 2030 bude mít přístup k Evropské digitální

identitě pro využívání klíčových veřejných služeb cca 80 % občanů EU.

Výhody Evropské digitální identity:

- jednotná nekomerční platforma napříč celou Evropou
- možnost použití v soukromém i veřejném sektoru
- využití pro firmy i občany

Digitální identita představuje pro občany **volitelnou možnost**, která nabízí pohodlnější a efektivnější způsob, jak vyřizovat své záležitosti. Není to povinnost, ale příležitost, jak si usnadnit život a zjednodušit komunikaci s institucemi. Každý z nás si může zvolit, zda a v jaké míře využije moderní digitální nástroje, nebo zůstane u tradičních metod.

Digitální identita v knihovnách

Knihovny mají jedinečnou příležitost zapojit se do zavádění digitální identity na národní úrovni a získat náskok v adaptaci na blízkou budoucnost. Ověřování eDokladů dává knihovnám (i těm, pro které to není povinnost) šanci stát se lídrem moderních služeb a připravit své uživatele na nové standardy. První zkušenosti z Městské knihovny v Praze ukazují, že se není čeho obávat – ověřování eDokladů tady v Ústřední knihovně úspěšně probíhá už od července a setkává se s pozitivním ohlasem návštěvníků, kteří si pochvalují možnost digitálního prokázání totožnosti. I když je využití zatím omezené, knihovníci tuto novinku zvládli bez problémů a služba se brzy rozšíří na všechny pobočky.

Digitální transformace patří mezi hlavní priority Evropské unie a reaguje na dlouhodobý trend postupující digitalizace ve společnosti. Knihovny se tohoto procesu (velmi posíleného koronavirovou pandemií) aktivně účastní na mnoha úrovních, od digitalizace dokumentů přes využívání online katalogů a databází až po půjčování e-knih. Ověřování eDokladů se tak stává další službou, která se přizpůsobuje současným potřebám a preferencím uživatelů.

Zdroje a odkazy:

- Stanovisko DIA k povinnosti přijímat digitální stejnopis průkazu: https://sdruk.cz/stanovisko-dia-k-povinnosti-prijimat-digitalni-stejnopis-prukazu/
- eDoklady: https://edoklady.gov.cz
- Evropská digitální identita: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/qanda_21_2664 https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/factpages/european-digital-identity-wallet https://www.lupa.cz/clanky/evropska-digitalni-penezenka-kdy-ma-prijit-co-bude-umet-a-jak-bude-fungovat/
- Digitální gramotnost v knihovnách: https://koncepce.knihovna.cz/digitalni-gramotnost/
- Prezentace a záznam z 1. DIGI setkání pro knihovníky: https://koncepce.knihovna.cz/digitalni-setkani-pro-knihovniky/

Bude vás zajímat, že…

… dne 31. 10. 2024 byla pro veřejnost slavnostně otevřena nově zrekonstruovaná Knihovna Matěje Josefa Sychry ve Žďáru nad Sázavou. Opravy a modernizace zařízení dle návrhu architekta Petra Baletky vyšly na 29 milionů korun, z toho 24 milionů pokryla dotace z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP). Rekonstrukcí prošla oddělení pro děti i pro dospělé a také sociální zařízení. Vznikl nový bezbariérový vstup do budovy a výtah, upraveny byly rovněž prostory před knihovnou. Knihovna nyní disponuje efektivnějším uspořádáním prostoru, ve kterém nechybí komorní zákoutí pro klidné čtenářské chvilky i moderní technické vybavení.

Co nás čeká nového ve sběrech statistických dat?

Lucie Macháčková
Lucie.machackova@nkp.cz

Od ledna 2025 budou mít veřejné knihovny možnost vkládat statistická data dle Kult (MK) 12-01 přímo do elektronického sběru dat NIPOS. Jak tato nová funkce vypadá a které knihovny ji budou moci využívat?

Do loňského roku (2023) probíhal sběr statistických dat výhradně prostřednictvím knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí, u kterých se shromažďovaly Roční výkazy o knihovně za všechny knihovny z obsluhované oblasti. Pověřená knihovna následně vkládala data do elektronického sběru databáze NIPOS. Nyní budou moci knihovny, kterým jejich pověřená knihovna umožní přístup, vkládat svá statistická data přímo, bez nutnosti vyplňování výkazu v papírovém nebo jiném formátu. Všechna data vloží přímo do databáze NIPOS a následně si výkaz stáhnou a vytisknou nebo exportují ve formátu MS Excel pro další práci.

Proč je vstup pro knihovny podmíněn souhlasem pověřené knihovny? Důvodem je pouze to, že pověřené knihovny musí postupně proškolit a naučit své obsluhované knihovny s databází pracovat. Jako první do elektronického sběru vstoupí profesionální knihovny a následně po částech také neprofesionální. To znamená, že pro knihovny které nebudou data vkládat přímo do databáze, se proces odevzdávání statistického výkazu nezmění. I nadále bude pro ně pověřená knihovna sběrným místem.

Jak bude funkce nového sběru prakticky vypadat krok za krokem?

1. **Z pohledu pověřené knihovny**: přímo v databázi vybere knihovny, které budou mít přímý vstup a u každé z nich přidá nového uživatele (jméno, email, telefon), u vybrané knihovny ve sloupci Uživatelé s přístupem k výkazu se zobrazí jméno a email uživatele. Uživatelem s přístupem do databáze by měla být osoba odpovědná za zpracování a vložení statistických dat. K jedné knihovně je možné přidat více než jednoho uživatele.
2. **Z pohledu obsluhované knihovny**: nový uživatel dostane e-mail s přihlašovacími údaji do elektronického sběru dat. Po přihlášení do databáze se zobrazí data konkrétní knihovny a kromě samotného výkazu také archiv výkazů od roku 2020. Samotný výkaz je možné vyplnit buď po částech s možností uložit rozpracovaný výkaz, nebo najednou a uložit hotový výkaz.
3. **Z pohledu pověřené knihovny**: u obsluhovaných knihoven, které uložily hotový výkaz,

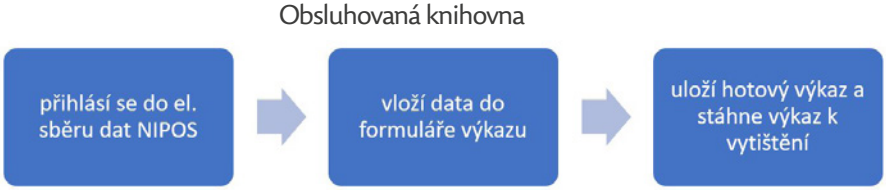

provede kontrolu, případně po konzultaci s knihovnou opraví zjištěné chyby a uloží hotový výkaz. U každé zkontrolované knihovny zaškrtne pole ve sloupci Kontrola, řádek s názvem knihovny se probarví zeleně. Na první pohled tak bude zřejmé, které obsluhované knihovny prošly kontrolou. Od tohoto okamžiku už bude výkaz pro obsluhovanou knihovnu dostupný pouze pro čtení. Pověřená knihovna bude mít možnost exportovat data všech svých obsluhovaných knihoven do formátu MS Excel nebo pomocí filtru vybrat typ knihovny (profesionální nebo neprofesionální) a následně provést export dat vybraného typu. Takto připravené soubory dat jsou nachystané pro další zpracování.

Je důležité také zmínit, co tato změna bude znamenat pro krajské knihovny. Ty budou mít možnost exportovat data do MS Excel za celý kraj. V rámci staženého souboru bude možné filtrovat data podle pověřených knihoven i podle typu knihovny. To znamená, že budou k dispozici na jednom místě všechna data za celý kraj a připravená pro další práci.

Od roku 2026 bude možné předávat statistická data do formuláře elektronického sběru prostřednictvím souboru JSON[1], který bude vytvářen přímo v automatizovaném knihovním systému. Cílem je výrazně usnadnit práci knihovnám, které využívají automatizované systémy pro správu svých dat. Co bude soubor JSON obsahovat? Minimální požadovaný obsah souboru JSON bude odpovídat struktuře Ročního výkazu o knihovně Kult (MK) 12-01 takto:

- Knihovní fond: údaje z polí 0101 až 0117
- Uživatelé: údaje z polí 0201 až 0209
- Výpůjčky: údaje z polí 0301 až 0317
- Počet MVS: údaje z polí 0401 až 0402
- Elektronické služby: počet návštěv webových stránek, online katalogu a databází knihovny

Možnosti rozšíření budou záviset na konkrétním automatizovaném knihovním systému a jeho funkcionalitách. Některé systémy umožňují evidenci dalších údajů, jako jsou kulturní a vzdělávací akce, vzdělávání zaměstnanců, ekonomické údaje nebo personální zajištění. Tyto informace mohou být také součástí souboru JSON. Součástí přípravy na automatizovaný sběr statistických dat je i jednání a informování dodavatelů knihovních systémů s cílem, aby všechny systémy nabízely knihovnám statistický modul. Data, která nebude možné z knihovního systému do souboru JSON exportovat, bude nutné doplnit ručně přímo do formuláře v databázi elektronického sběru dat NIPOS. Tuto úpravu provede každá knihovna individuálně.

Doufáme, že nové možnosti předávání statistických dat prostřednictvím přímého vkládání dat nebo souboru JSON budou krokem směrem k modernizaci a automatizaci sběru knihovnických statistik. V následujícím období budeme ve spolupráci s NIPOS pracovat na vytvoření rozhraní API, jež umožní integraci formuláře statistického výkazu přímo do knihovních systémů. Díky tomuto řešení bude možné automaticky předat část požadovaných údajů a doplnit chybějící informace přímo v prostředí knihovního systému, aniž by bylo nutné přihlašovat se do systému NIPOS. Očekáváme, že toto řešení výrazně zjednoduší a zrychlí proces odevzdávání statistických dat.

[1] *JSON* (JavaScript Object Notation) je otevřený standardní formát souboru pro sdílení dat, který k ukládání a přenosu dat používá text.

Moderní knihovnictví krok za krokem

Jana Tomancová
tomancova@kfbz.cz

Nová publikace Příručka pro knihovníky veřejných knihoven představuje aktualizovanou a přepracovanou verzi stejnojmenné monografie[1] z roku 2013. Tento text vznikl s odstupem více než deseti let od původní verze a na jeho zpracování se opět podíleli autoři z řad pracovníků Moravské zemské knihovny v Brně. Příručka reaguje na potřebu modernizace knihoven a reflektuje aktuální výzvy, kterým čelí současní knihovníci ve své každodenní praxi.

Obsah příručky je rozdělen do kapitol, které čtenáře provádí všemi činnostmi, které jsou nezbytné pro výkon práce knihovníka. Jednou z hlavních výhod této příručky je její elektronická dostupnost – je volně přístupná na webových stránkách MZK v Brně, což umožní zájemcům snadný přístup k informacím.

Příručka zahrnuje širokou škálu témat, od základních informací o systému knihoven v ČR a příslušné legislativě přes knihovní fond a jeho evidenci až po regionální funkce knihoven. Významná kapitola je věnována prostorům a vybavení knihoven, která čerpá ze zkušeností Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukce knihoven. Zvláštní důraz je kladen na roli knihovny jako komunitního, vzdělávacího a kulturního centra. Příručka představuje nejen pracovní nástroje, ale i inspiraci pro rozvoj knihovny jako instituce, která má své nezastupitelné místo v obci. Pro menší knihovny, které často hledají inspiraci a metodiku pro tvorbu programů pro děti i dospělé, nabízí sekce Kulturní a vzdělávací akce jednoduché návody a inspirativní tipy. Knihovníci zde naleznou praktické rady, jak efektivně plánovat a realizovat akce pro různé věkové skupiny.

Další důležitou částí příručky je kapitola věnovaná financování knihoven, která poskytuje přehled o dalších možnostech financování s využitím dotací a grantů. Většina čtenářů příručky také ocení vysvětlení k vykazování knihovní statistiky pro NIPOS. Tato sekce přináší užitečné návody a postupy, které knihovníkům pomohou při vyplnění ročního statistického výkazu. Na závěr příručka zahrnuje užitečné informace o možnostech odborného vzdělávání knihovníků a poskytuje bohatý výběr dalších zdrojů pro inspiraci a rozvoj. Cenným zdrojem doplňujících informací je kapitola Doporučená literatura, která přináší přehled aktuálních odborných titulů a materiálů vhodných pro další studium a prohlubování odborných znalostí.

Grafické zpracování příručky je velmi povedené. Obsahuje množství fotografií a piktogramů, které zvýrazňují klíčové informace, a nabízí užitečné odkazy na externí materiály, tipy a příklady dobré praxe. Toto vizuální zpracování nejen usnadňuje orientaci v textu, ale také pomáhá čtenáři snadněji pochopit jednotlivé postupy a doporučení. Významnou předností příručky je její přiměřený rozsah – text je koncipován stručně a výstižně, bez zbytečného teoretizování či rozvláčných pasáží. Tato úspornost je zvláště přínosná pro začínající knihovníky, kteří potřebují rychle získat přehled o základních principech

[1] DILHOFOVÁ, Adéla; KRATOCHVÍLOVÁ, Monika a LIDMILA, Jan. Příručka pro knihovníky veřejných knihoven. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, 2013. ISBN 978-80-7051-199-2.

a postupech své práce, aniž by byli zahlceni přemírou informací.

Celkově je tato příručka velmi kvalitně zpracovaná a měla by být povinnou četbou nejen pro každého začínajícího knihovníka, ale také pro ty, kteří v knihovnictví působí již delší dobu a potřebují si osvěžit své znalosti nebo hledají nové přístupy k výkonu své profese.

Přestože je elektronická dostupnost příručky na webových stránkách MZK v Brně (www.mzk.cz/prirucka) nespornou výhodou z hlediska snadného přístupu, považuji za důležité zvážit také vydání tištěné verze. Řada knihovníků, zejména v menších knihovnách, preferuje při každodenní práci fyzickou publikaci, do které si mohou dělat poznámky a rychle v ní listovat. Tištěná verze by také podtrhla význam této publikace jako jednoho ze základních metodických materiálů pro české knihovnictví.

Příprava Databanky vzdělávacích knihovnických programů na spuštění

Pavlína Lišovská
cdc@kjm.cz

Knihovna Jiřího Mahena v Brně (dále KJM) se v letošním roce pustila do obnovy projektu, který si kladl za cíl pomoci knihovníkům hledajícím inspiraci při tvorbě vzdělávacích programů pro nejrůznější školní skupiny. Jedná se o Databanku vzdělávacích knihovnických programů. Knihovny chtějí být a jsou důležitým partnerem ve vzdělávání pro školy, a proto je nezbytné, aby jejich vzdělávací nabídka byla kvalitní, aktuální, aby byla pro pedagogy a jejich žáky přitažlivá tematicky i formálně. A to je nedílnou součástí celé myšlenky vedoucí ke spuštění Databanky – poskytnout metodickou pomoct těm učícím knihovníkům, kteří ji hledají a potřebují.

Tento projekt byl poprvé historicky spuštěn v roce 2013 a byl spolufinancován z VISK2. Jelikož ale během jeho fungování vyvstala řada překážek, postupně zájem o jeho plnění upadal, o jeho využívání však nikoliv. Databanka se posléze na několik let odmlčela, v té době probíhal průzkum mezi jejími uživateli, zda je stále zájem o to, aby byla existovala. A tento zájem byl ze strany většiny uživatelů deklarován, zároveň byla získána řada podnětů, jimiž šlo Databanku vylepšit, udělat ji efektivnější, častý požadavek např. byl, aby byla méně byrokratická.

V době, kdy webové stránky KJM procházely rekonstrukcí a revitalizací, bylo usneseno, že v rámci tohoto nově konstruovaného webu bude rovněž část prostoru věnována právě Databance. Vzniklo tedy virtuální úložiště pro vytvářené metodiky k vzdělávacím lekcím, které zde mohou být dány k dispozici dalším zájemcům. Prozatím je však databankové prostředí veřejnosti skryto, jelikož stále probíhají přípravné práce na její spuštění a plní se prvními várkami programů.

Databanka vizuálně funguje a vypadá jako klasický knihovní katalog, dá se v ní vyhledávat pomocí klíčových slov, jména autora, názvu lekce a dalších. V současné době procházejí dříve vložené programy z původní Databanky důslednou revizí z obsahového a autorsko-právního hlediska, aby bylo možné je bezpečně

zavěsit do online prostředí, bez obavy z porušování práv jejich autorů. Pro tuto část práce byla v projektu využita i služba právnické firmy, která zpracovala právní analýzu možných úskalí vkládaných materiálů a vytvořila manuál s doporučeními, jak správně autorská a případná další práva v Databance ošetřit.

Na obnovu Databanky požádala KJM v roce 2024 o finanční podporu svým projektem *Rozvoj spolupráce knihoven a škol* ve VISK1 a odtud získala část financí na veškeré potřebné práce. Úrovní práce bylo několik – nejedná se jen o samotnou kontrolu programů a koordinaci aktivit či tutorování vkládaných lekcí. V rámci celoroční práce vznikla např. příručka pro učící knihovníky, kterou mohou využít při tvorbě metodik jako pomoc – v ní jsou zpracována potřebná témata vč. podrobně rozebraných Rámcových vzdělávacích programů pro tři stupně vzdělávání (MŠ, ZŠ, SŠ), abychom dokázali jako knihovny hovořit jazykem škol a vytvářely jsme nabídku, která bude průkazně popisovat, v jakých oblastech v souladu s RVP se žáci budou vzdělávat, pokud na daný program přijdou. Součástí příručky je i zpracování vybraných metod kritického myšlení, jimiž si mohou knihovníci obohatit své metodické portfolio. Je zde jedna kapitola věnována správné formulaci vzdělávacích cílů a dále zde jsou kapitoly věnované samotné tvorbě metodik, co je vhodné a nezbytné, aby bylo jejich součástí, a v neposlední řadě je v příručce zpracována právě dílčí část věnovaná autorským právům a jejich ochraně při tvorbě lekcí.

Další aktivitou letošního projektu byly výjezdní semináře ve vybraných SKIP regionech. Uskutečnily se prozatím tři z nich, a to v knihovnách v Kutné Hoře, Českých Budějovicích, Liberci a neplánovaně rovněž v Brně, zde to bylo původně zamýšleno jako online školení.

Nejvíce očekávanou součástí celé Databanky jsou ale samozřejmě právě metodiky ke vzdělávacím lekcím. Databanka bude v začátku naplněna vybranými programy z původní Databanky, dále se zde objeví metodiky z projektu Bookstart, vhodné pro práci s nejmenšími dětmi, dále vybrané lekce z knihovnické přehlídky OKnA, případně výběrově i lekce z časopisu Čtenář či Duha, které zde byly v předcházejících měsících či letech uveřejněny.

Ale to není vše – v projektu *Rozvoj spolupráce knihoven a škol* cílíme na skutečné propojení formálního a neformálního vzdělávání a vzájemné obohacování obou partnerských stran, proto v letošním roce bude projektem podpořeno 20 tvůrců z řad učících knihovníků, kteří tvoří úplně nové programy na zadaná projektová témata (ta vznikla analýzou poptávky ze strany knihoven). Tyto programy však nemohou být vloženy do Databanky bez jejich ověření funkčnosti, proto je projektem podpořeno i 20 pedagogů, kteří přivedou své třídy na tyto lekce a zpracují pro daného knihovníka zpětnou vazbu – posudek k této lekci, z něhož následně knihovník zapracuje podněty do své metodiky, kterou finálně na závěr odevzdá.

Věříme, že Databanka bude přínosným pomocníkem pro učící knihovníky, kteří si zde po přihlášení budou moci programy stahovat a následně s nimi pracovat ve svých domovských knihovnách. Naplnění jednoho z pilířů Koncepce rozvoje knihoven, kde jsou knihovny představeny jako vzdělávací a vzdělanost podporující instituce, je zde ryze patrný, proto budeme moc rádi, pokud zvážíte, zda by se některý z vámi vytvořených programů nedal do Databanky pro inspiraci dalším lidem vložit v rámci vzájemného sdílení dobré praxe. S případnými problémy s převodem do „databankové šablony pro metodiky" vám tým pracovníků, který ji má na starost, rád pomůže.

Databanka je ve své poslední přípravné fázi, jelikož chceme, aby její spuštění bylo bezproblémové a bylo na co se přijít do ní podívat, trvají práce o něco déle, než bylo původně předpokládáno. Ale doufáme, že to čekání na její spuštění bude vykompenzováno tím, jak bude Databanka užitečná ve vaší praxi. Pro další dotazy pište prosím na tento e-mail: databanka@kjm.cz

Otevření Francouzské a frankofonní knihovny v MZK

Richard Guniš
Richard.Gunis@mzk.cz

V pátek 4. 10. 2024 se v Zahraničních knihovnách Moravské zemské knihovny otevřela za účasti francouzského a belgického velvyslance, zástupců Švýcarska, Kanady, Rwandy a Lucemburska Francouzská a frankofonní knihovna. Stala se tak oficiálně v pořadí šestou zahraniční knihovnou (spolu s Rakouskou, Anglickou, Německou, Americkou a Španělskou knihovnou), která je zaštítěna zahraničními partnery a jejíž spolupráce nespočívá jenom v pravidelném dodávání knih, ale i pořádání vzdělávacích a kulturních akcí.

Jak k tomu došlo? A co znamená frankofonní?

Zárodek spolupráce, ze které později vznikla Francouzská a frankofonní knihovna, byl v otevření jiné knihovny, a sice **Knihovny Milana Kundery** 1. 4. 2023. Osobnost a dílo Milana Kundery působily jako česko-francouzské pojítko, na základě kterého o rok později vznikla dohoda o spolupráci a vzniku Francouzské a frankofonní knihovny. Jako u jiných zahraničních knihoven MZK je i v tomto případě hlavním partnerem Francouzské velvyslanectví v čele s panem velvyslancem Stéphanem Crouzatem, který se otevření osobně zúčastnil. Co se týče skladby a distribuce dokumentů do fondu, je dalším důležitým partnerem Francouzský institut v Praze. Francouzský institut v Praze a Francouzská aliance v Brně se budou podílet i na organizaci vzdělávacích a kulturních akcí.

Otevření Francouzské a frankofonní knihovny v MZK

Jak se k těmto partnerům ale přidali zástupci velvyslanectví ze Švýcarska, Belgie, Kanady, Rwandy a Lucemburska? A to zmiňuji jen ty, co se otevření zúčastnili osobně a osobně vložili do připravených regálů symbolicky i první knihu. Knižní dary na otevření knihovny totiž přišli ještě z Argentiny, Albánie, Maroka, Tuniska, Rumunska a Kosova a mnoha dalších zemí.

Odpověď na tuto otázku nabídl krátký dokumentární film, který se na otevření 4. 10. promítal. Jeho titul: **Frankofonní destinace: Česko**. Po promítání měli zájemci možnost prohlídnout si nové prostory. Co nejvíc návštěvníkům nové knihovny padlo a padne do očí, je mapa na zdi uprostřed regálu s knihami. Je to mapa světa, která vyznačuje celek zemí užívajících francouzštinu jako prostředek k dorozumění nebo k rozvoji kultury, zkrátka frankofonie. Pojem je však mnohem širší a kulturně mnohem zajímavější než v pouhém vyjmenovávání zemí a krajin.

Ostatní zmíněné knihovny v oddělení Zahraničních knihoven mají taky ve své skladbě varianty, Německá knihovna má samostatný regál pro švýcarskou literaturu, Rakouská má knihy z Lichtenštejnska, ale ani zdaleka nedosahují dimenze Francouzské a frankofonní knihovny. Ta má různorodost a odlišnost ve jménu a programu, prvky, které doufáme, vyvolají široký

zájem a dodají knihovně a akcím na ni navázaným pestrost.

Aby knihovna byla vstřícná pro co nejširší publikum, shodli jsme se s partnery na současné beletrii, zjednodušené četbě, literatuře pro děti a mládež, komiksech a grafických novelách, historii a společenských vědách, samozřejmě i učebnicích. Protože knihy do knihovny dorazily až v den otevření 4. 10., čeká je teď zpracování, katalogizace a popis. Poté bude fond pravidelně doplňován novými knihami a doufáme, že si najde své publikum.

Týden pro Digitální Česko v MZK

Anna Mrázová
Anna.Mrazova@mzk.cz

Moravská zemská knihovna se letos poprvé zapojila do celorepublikové akce Týden pro digitální Česko. Třetí ročník největší vzdělávací akce v oblasti digitalizace u nás se uskutečnila v týdnu od 18. do 24. listopadu 2024. Čtyřem stovkám lidí, kteří se jej v Moravské zemské knihovně zúčastnili, zlepší digitální dovednosti a s nimi i digitální gramotnost celé České republiky. V průběhu jednoho týdne nabídla Moravská zemská knihovna celkem šest akcí. Čtyři z nich byly pro širokou veřejnost, další dvě pak byly určeny zaměstnancům MZK.

Webinář s názvem **Skryté digitální poklady českých knihoven: Knihovny.cz a Digitalniknihovna.cz** ukázal, jak snadno lze díky portálům Knihovny.cz a Digitalniknihovna.cz prozkoumat bohaté zdroje českých knihoven. Účastníci se dozvěděli, jak si stáhnout elektronickou knihu, najít zahraniční odborné články nebo si prohlédnout dobové noviny. Přednáška režiséra Jana E. Svatoše: **Digitální divočina. Jak umělá inteligence přetváří obraz přírody**, přiblížila posluchačům, jak umělá inteligence radikálně mění naše vnímání a jaké jsou etické a ekologické důsledky této technologické revoluce.

On-line školení České zdroje šedé literatury prospělo především těm, kteří hledají odbornou literaturu ke studiu, přispělo ke zvýšení kvalifikace či k řešení pracovních úkolů v zaměstnání.

Dodržovat kyberbezpečnostní pravidla je těžké. Tento výrok již v dnešní době není díky moderním technikám přihlašování pravdivý. Na přednášce s názvem **Moderní metody autentizace** jsme se poučili o bezheslovém přihlašování, moderních pravidlech správy hesel i dvoufaktorové autentizaci.

Na dvou setkáních určených zaměstnancům Moravské zemské knihovny jsme se věnovali efektivnějšímu, ale také běžnějšímu využití nástrojů Google, ale také **Digitalizaci státní správy**. Poděkování patří jak Digitální a informační agentuře ČR, která za on-line přednáškou stojí, tak i všem, kteří se akcí v rámci Týdne pro digitální Česko zúčastní, i těm, kteří je pomáhali zajistit. Vstup na všechny akce v MZK byl zdarma.

Výsledky průzkumu Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven

Lenka Dostálová
Lenka.Dostalova@mzk.cz

Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven (dále MCVRK) bylo zřízeno jako součást Moravské zemské knihovny v Brně v roce 2018. Vzhledem k tomu, že své služby poskytuje již 5 let, bylo ve spolupráci s Knihovnickým institutem připraveno dotazníkové šetření zaměřené na činnost, služby a jejich využívanost.

Průzkum proběhl formou online dotazníku v průběhu měsíce května letošního roku. Byl zaměřen především na zjištění, jak jsou knihovny informované o činnosti a službách MCVRK, jak služby využívají a jak je hodnotí. Informace o průzkumu byly pracovníkům knihoven zaslány do elektronických konferencí. Kromě toho byly šířeny také prostřednictvím krajských a pověřených knihoven, které informace o zapojení do průzkumu adresovaly svým obsluhovaným knihovnám, případně obcím zřizujícím/provozujícím knihovny.

Z výsledku šetření vyplynulo:

- průzkumu se zúčastnilo 350 pracovníků a zřizovatelů knihoven různých velikostí a typů,
- nejčastěji se do průzkumu zapojili vedoucí a ředitelé/ředitelky knihoven (37 %) a řadoví pracovníci (31 %), starostové a starostky obcí (6 %),
- 71 % respondentů uvedlo znalost MCVRK, z toho 22 % již využilo jeho služby,
- nejčastěji znají MCVRK z konferencí a seminářů (66 %), od krajského/regionálního metodika (34 %) nebo z elektronické konference (31 %),
- nejvíce využívanou službou jsou webové stránky (87 %), poradenské služby (68 %) nebo dokumenty a materiály vytvořené MCVRK (63 %),
- nejčastěji respondenti konzultují postup při rekonstrukci knihovny (36 %), vybavení knihovny (32 %) nebo potřebují kontakty na architekty a designéry (30 %),
- poradenskou službu MCVRK hodnotili respondenti jako přínosnou (67 %),

Jaké služby MCVRK využíváte?

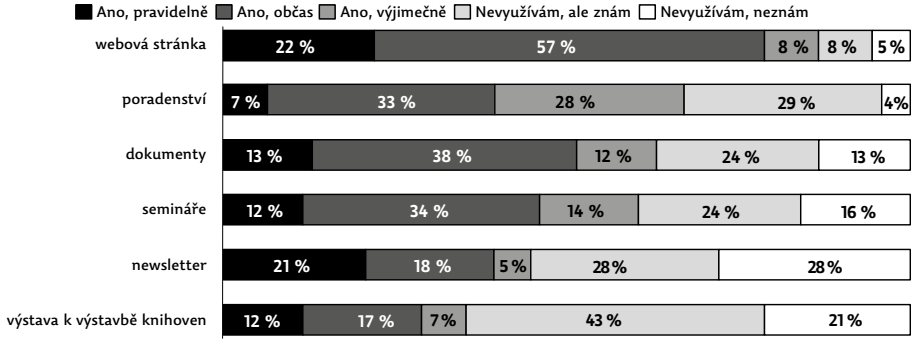

- 66 % respondentů informuje o činnosti MCVRK svého zřizovatele.

Po pěti letech činnosti Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven je na základě výsledků průzkumu možné konstatovat, že se jeho činnost etablovala a o jeho činnosti ví podstatná část pracovníků knihoven (71 %). Činnost Metodického centra je specificky zaměřená a poměrně odborně náročná. Jeho služby využívají knihovny nárazově v případě, že řeší situaci, na kterou se MCVRK specializuje – rekonstrukce, modernizace či výstavba nové knihovny. V tomto případě jsou služby MCVRK velmi pozitivně vnímány, což dokazují komentáře respondentů. Velmi důležitá je osvětová činnost Metodického centra, která může mít formu odborných příspěvků na konferencích a seminářích nebo článků v odborných časopisech apod. Neméně důležitá je pak spolupráce s krajskými a regionálními metodickými pracovišti, kde se Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven může dostat do bližšího kontaktu s knihovnami všech velikostí.

Kompletní zpráva z dotazníkového šetření je k dispozici na *webových stránkách* Metodického centra.

Oči Brna: Karel Fuksa

Věra Böhmová
Vera.Bohmova@mzk.cz

Poslední výstava **Oči Brna** tohoto roku přenese návštěvníky do světa brněnské bohémy, dokumentárního filmu a výtvarného umění. Karel Fuksa je autorem desítek dokumentů a televizních pořadů mapujících významné osobnosti a fenomény moravské historie a kultury. Po dokončení studia na FAMU pracoval jako režisér ve studiu Československé televize Brno, kde v letech 1994–2001 vedl tvůrčí skupinu. Později externě spolupracoval s Českou televizí a natáčel pro rakouskou ORF. Kromě filmové tvorby se Fuksa celoživotně věnuje výtvarnému umění, přičemž se specializuje na objekty ze skla, dále pak na keramiku a grafiku.

Tento všestranný umělec patří od samého počátku mezi ústřední postavy brněnské bohémy – neformálního uskupení avantgardních umělců a intelektuálů, které se začalo formovat v 60. letech 20. století. Na základě jeho vyprávění vyšla v roce 2022 kniha **Bůh je z Brna.** Na výstavě si můžeme prohlédnout skleněné objekty, grafiky či dřevěné skulptury a chybět nebudou fotografie a korespondence z osobního a pracovního života Karla Fuksy.

Doprovodný program se uskuteční ve středu 4. prosince 2024 v 18:00 hodin. Na besedě s názvem **Brněnská bohéma** se Karel Fuksa ve společnosti svých hostů, Arnošta Goldflama a Miloše Štědroně, podělí o zajímavosti ze zákulisí brněnské kulturní scény. Součástí setkání bude také promítání ukázek z dokumentů Karla Fuksy zaměřených na brněnskou bohému. Srdečně vás zveme do konferenčního sálu Moravské zemské knihovny, kde se dozvíte více o událostech a osobnostech, jež utvářely kulturní život jihomoravské metropole.

Tereza Večeřová – držitelka krajského ocenění MARK 2024

Jana Nachtneblová
nachtneblova@knihovnazn.cz

Mag. iur. Tereza Večeřová – knihovnice a lektorka, byla v letošním roce nominována Městskou knihovnou Znojmo do soutěže MARK 2024 za šíření povědomí o rakouské literatuře, německém jazyce a přeshraniční spolupráci. Získala krajské ocenění a postoupila tak do celostátního kola. Konkurence byla však velká a ze Zrcadlové kaple v Klementinu si cenu neodvezla.

Tereza vystudovala Právnickou fakultu Univerzity Vídeň se zaměřením na oblast spravedlnosti, lékařské etiky, náboženského a sportovního práva. Je také čerstvou absolventkou bakalářského studia teologie na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci se zaměřením na oblast religionistiky a logiky. Mluví několika jazyky. Ve svém volném čase se věnuje učení dalších jazyků, překladům z latiny, řešením logických příkladů, exercicii v klášteře a cestování po místech spojených s oblíbenými osobnostmi (Johann Wolfgang von Goethe, Franz Kafka, Tomáš Garrigue Masaryk, Jan Amos Komenský). Mezi její oblíbenou četbu patří díla autorů Ferdinand von Schirach, Sebastian Fitzek, Tereza Matějčková a Saul Smilansky.

Do knihovny ji v lednu 2023 přivedlo obrovské nadšení pro vzdělávání, kulturu a láska ke knihám. Působí v Knihovně rakouské literatury Městské knihovny Znojmo jako knihovnice a lektorka se záběrem na všechny věkové kategorie. Tato práce je pro ni splněním pracovního snu. Naplňuje její touhu přispívat k lepšímu světu prostřednictvím edukace a předávání správných hodnot (např. díky projektu Demohráč). Tereza vysvětluje, že tuto vášeň zdědila po svých rodičích, kterých si ze srdce váží také jako osobností. Domnívá se, že každý svým způsobem ve svém životě slouží k upevnění dobra ve světě (maminka s pomocí své empatie a citu pro správnou věc jako učitelka a tatínek díky své odvaze k boji za spravedlnost jako policista). Oba jí jsou velkou inspirací. Odmala jí poskytovali prostor, oporu a důvěru v tom, že si vybírá své cesty a formuje svoji osobnost správně, což považuje za jeden z největších životních darů. Má celoživotní zájem o vzdělávání zejména v oborech práva, teologie, filozofie, etiky, logiky, historie, literatury a dalších. Velmi ráda tyto obory propojuje a hledá souvislosti a hlubší pochopení.

Hned na svém knihovnickém začátku absolvovala kurz pro trenéry paměti, aby převzala lekce Trénujeme hlavu 60+. V pravidelných 14denních intervalech hravou formou pomocí různých paměťových technik trénuje se seniorkami jejich kognitivní funkce. Věnuje se také Herně nejen pro dříve narozené, kde seznamuje seniorky s různými společenskými hrami. Ty si pak ve skupinkách mohou spolu zahrát. Organizuje hojně navštěvovanou Akademii třetího věku, která je na konci letního semestru ukončena výletem.

V knihovně zavedla několik projektů, a to i přeshraničních. Nejmladší děti seznamuje hravě s němčinou (tanec, obrázkové skládání, dvojjazyčné hraní pohádek, jednoduchá prezentace knih, vybarvování brouka Řehoře z Proměny atd.). Pro základní školy vytvořila k příležitosti Evropského dne jazyků projekt Jazyk je víc než řeč. Žáci se zábavně seznamují s jazyky (francouzština, latina, jidiš…), zajímavostmi, ukázkami mluveného slova, knihami a praxí překládání. Cílem je zvýšení

povědomí o důležitosti učení jazyků, jejich významu a podpoře jazykové diverzity ze strany EU. Studenti se účastní rakouských literárních workshopů, vytvářejí projekty s knihami, učí se argumentaci a prezentaci. Realizuje projekty k současným tématům v němčině, jako je životní prostředí. Pro seniory vedla kurzy němčiny a pro veřejnost vícejazyčnou literárně-uměleckou produkci. Přednášela pro střední školy i veřejnost o Franzi Kafkovi neobvyklou formou se zaměřením na přesah jeho myšlenek do různých vědních oborů. Nejen ke Kafkovi vytváří ve své knihovně malé expozice se zajímavými předměty. Spolupracuje s Rakouskem, pořádá autorská čtení a akce pro rakouské i české děti. V kooperaci se Stadtbücherei und Mediathek Retz a městem Retz pořádá v rámci projektu Babylon dvojjazyčné prohlídky měst, konverzační setkání, přeshraniční literární procházky do přírody. Daří se jí předávat své nadšení pro vzdělání, rakouskou kulturu a jazyky široké veřejnosti, motivovat ji k dalšímu studiu a rozvoji vždy originálním a inovativním způsobem.

Tyto principy se snaží uplatňovat ve všech oblastech života včetně té pracovní.

Tereza má dvě nejdůležitější životní filozofie:

- pokora pramenící z pochopení, že mnoha věcem nikdy neporozumíme, spojená zároveň se snahou o přiblížení se pravdě kultivací intelektu a tzv. intelektuální poctivostí,
- pokora ohledně vlastní nedokonalosti spojená se snahou o přiblížení se dobru kultivací vlastní osobnosti a zejména lidskosti.

A na závěr její oblíbené myšlenky a citáty:

- *„Myšlení začíná tam, kde se přesahujeme."* (Tereza Matějčková)
- *„Je třeba hledat světlo, neboť to jediné umí zahnat tmu."*
- *„Buď člověkem a vždy o všem pochybuj (hlavně o svých nejpevnějších přesvědčeních)."*
- *„Se změnou bychom vždy měli začít u sebe."* (J. A. Komenský)

Bude vás zajímat, že…

…. **nakladatelství Host ve spolupráci s Národní knihovnou ČR vydalo publikaci „Ohrožený druh? Kolik, jak a co čteme a co si se čtením spojujeme (2023)" autora Jiřího Trávníčka**. Kniha je založená na statistickém reprezentativním výzkumu české populace starší patnácti let. Hledá odpovědi na otázky, jak je na tom naše populace se čtením, zda navštěvujeme knihovny, co čteme v digitálním prostředí atd. Výsledky výzkumu jsou zarámovány úvodní kapitolou o kulturních obrazech, s nimiž bylo čtení kdy spojováno, a závěrečnou kapitolou, která přináší pohled na čtení ve výzvách současné doby.

Čtenáři, autoři, nakladatelé a knihkupci v době covidové a postcovidové: obavy a naděje aneb boj o přežití

Libuše Foberová
libuse.foberova@fpf.slu.cz

Halada, Jan et al. Čtenáři, autoři, nakladatelé a knihkupci v době covidové a postcovidové: obavy a naděje aneb boj o přežití. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2024. 142 stran. ISBN 978-80-246-5795-0.

Na období covidové máme ty nejhorší vzpomínky. Nikdo se nevyhnul různým opatřením, zákazům, nařízením a posléze následkům, které se postupně objevovaly, objevují a zřejmě ještě budou objevovat. V souvislosti s pandemickou situací vzniklo a vzniká množství výzkumných otázek, na které vědci hledají odpovědi. Zavíraly se knihovny, knihkupectví, nesmělo se cestovat, svět se rozdělil na očkované a neočkované jedince. Publikace *Čtenáři, autoři, nakladatelé a knihkupci v době covidové a postcovidové: obavy a naděje aneb boj o přežití* sleduje vývoj na knižním trhu v České republice v době covidu, a to až do roku 2023. O situaci na českém knižním trhu jsme pravidelně informování Svazem českých knihkupců a nakladatelů, kteří vydávají každoročně *Zprávu o českém knižním trhu*. Velmi zajímavá je kapitola týkající se čtenářských výzkumů a proměn či stability čtenářských zájmů. Zkoumá se např. vliv digitálních technologií a internetu na čtení. Závěry uveřejněné v publikaci *Covidočtení: Co s naším čtenářstvím udělala pandemie* prokázaly, že digitální technologie nejdou proti čtení.

Obavy o tištěnou knihu se nepotvrdily, i když digitální čtení sílí. Digitální čtení je dnes běžnou součástí mediálního chování. Má svá specifika, technika čtení je jiná. Při čtení tištěné knihy si čtenář více pamatuje, což je důležité zejména pro vzdělávání. Digitálně se nečte jen odborná literatura, ale i beletrie, především detektivky a fantasy. Co se nezměnilo ani v době covidové, jsou tři základní pilíře čtenářství: rodina, škola a knihovna. Čtenářství podporují i různé projekty: Rosteme s knihou, Celé Česko čte dětem, Noc s Andersenem aj. Role knihoven učit čtenáře čtenářské a informační gramotnosti je pro společnost a zdravý vývoj jedinců velmi důležitá. Knihovny by měly mnohem více propagovat čtení a lásku ke knihám. Vysvětlovat důležitost čtení pro vzdělávání a rozvoj osobnosti.

Kapitola *Metamorfózy a průběh covidových vln aneb kdy a jak budeme vydávat knihy?* zachycuje knižní trh v dokumentech.

Nekonaly se knižní veletrhy u nás a ve světě. Ředitel pražského Světa knihy Radovan Auer prohlásil, že „*absence živých setkání a sociálních kontaktů zesílí negativní jevy v kultuře i ve společnosti obecně*". Všichni si pamatujeme „výdejní okénka" nejen v knihovnách, ale i v knihkupectvích. Velká část knihkupectví u nás i v zahraničí řešila složitou ekonomickou situaci. Velká část zákazníků se přesunula do online prostředí. Program *COVID – Nájemné* částečně pomohl. Pomohl i program *Antivirus*, který kompenzoval zaměstnavatelům část nákladů na zaměstnance. E-shopy hlásily dvojnásobný obrat. Situace v kamenných knihkupectvích není dobrá ještě ani dnes. Autoři upozorňují na širší variantu trojice v literárně komunikačním modelu *autor-dílo-čtenář* na *autor-dílo-nakladatel-knihkupec-čtenář*. Kniha ve všech časech plní nenahraditelné funkce, od duchovně materializační, sociálně psychologické a noetické přes edukativní, heuristickou, estetickou i axiologickou až po ekonomickou a komunikační.

V publikaci se dále dočteme o metodice výzkumů. Výzkumy zohledňovaly roční časové úseky pandemie. Vznikly ve spolupráci se sociologickou agenturou a za účasti studentů Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Nakladatelé, knihkupci a knihovny tvoří reprezentativní vzorek, čtenáři ve věku 18 až 26 let, ale i jiných věkových skupin rovněž. Výsledky jsou prezentovány v grafické podobě a doplněny tuzemskými renomovanými výzkumníky.

Zajímavá a podnětná je i kapitola zabývající se marketingem a formou prodeje knih v době covidu. Autoři se zvlášť věnují e-knihám a e-shopům, audioknihám a motivaci pro vydávání audioknih. Roli zde hraje vzrůstající zájem o mluvené slovo. Nejlepší reklamou pro knihu je ohlas samotných čtenářů, tzv. šeptanda. Dočteme se i o influenceřích na knižním trhu jako o novém fenoménu. Knižní influenceři fungují jako marketingový nástroj nakladatelů. Kapitoly věnující se knihovnám a jejich čtenářům v době covidové jsou fundovaným shrnutím a objektivním zhodnocením nelehké situace v době pandemie.

Výzkum studentů FSV UK se zaměřil na čtenáře v době covidové, konkrétně na to, zda budeme vůbec chtít číst. Knižní trh se nezhroutil, naopak, spousta lidí se vrátila ke knize, ke zklidnění duše, k více času pro sebe; díky e-shopům si nakladatelé dokázaly tržby zajistit i ve složité době. Změnila se forma prodeje knih. Knižní marketing se při prodeji knih za pandemie výrazně změnil. Nakladatelé tak hledali nové způsoby, jak dostat knihy ke čtenářům. Investovali do e-shopů a online reklamy. Dále se dočteme o tom, do jaké míry se realizovaly krizové scénáře nebo jak v době pandemie pomohl stát. Velmi podnětná je závěrečná kapitola pojednávající o tom, jak vidí budoucnost knih a knižního trhu samotní nakladatelé. Tedy jak vidí vývoj knižního průmyslu po pandemii. Knižní kultura má u nás tradici, stojí na pevných základech a ani covidová pandemie to nezměnila.

„*Budoucnost je v temnotách, ale kniha je věčná*". (Výpověď nakladatele)

Závěrem bych citovala Umberta Eca: „*Kniha je jako lžíce, kladivo, kolo nebo nůžky. Jakmile jste je jednou vynalezli, už to lépe udělat nemůžete. Nemůžete vymyslet lžíci, která by byla lepší než lžíce. Kniha se osvědčila a nevíme, zda je možné pro účely četby vymyslet něco lepšího. Možná se změní, její složky a stránky už nebudou z papíru. Kniha však zůstane tím, čím je. Kino a rádio, ba dokonce ani televize, nevzaly knize nic, co by ztratila „s újmou*".

Publikace nabízí řadu odpovědí na řadu otázek a evokuje nové otázky, na které je třeba hledat odpovědi. Data o situaci na knižním trhu v době pandemie, o chování čtenářů a o knihovnách jsou velmi zajímavá a podložena fundovanými výzkumy, příměry a srovnáním s výroky různých odborníků na sledovanou problematiku. Kniha stojí rozhodně za přečtení. Je poučná i zasvěcená, ale především čtivá.

Studijní zájezd do bavorských knihoven se SKIP

Monika Kratochvílová
Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Mezi každoroční očekávanou aktivitu SKIP ČR patří zahraniční studijní zájezd, který se vždy těší velkému zájmu. Vždyť jak nejlépe získávat nové nápady, podněty a inspiraci pro knihovny než tím, že lze vidět příklady dobré praxe na vlastní oči s možností dotazů, mnohdy s příležitostí nahlédnout do zázemí navštívených knihoven a seznámit se bezprostředně s prací zahraničních kolegů. V letošním roce připravil SKIP studijní zájezd po moderních knihovnách v Bavorsku, který se uskutečnil 13.–18. května s podporou z grantu Česko-německého fondu budoucnosti. Celkem bylo navštíveno osm knihoven spolu s pracovištěm servisních služeb knihovnám.

Die Staats- und Stadtbibliothek Augsburg

(Státní a městská knihovna Augsburg) Augsburg je třetí největší město v Bavorsku, ve kterém má téměř 50 % populace migrační původ. Žijí zde lidé ze 76 národů a 162 zemí. Knihovna reaguje na složení obyvatel rozmanitou nabídkou služeb. Ve spolupráci s Úřadem pro sociální integraci pořádá série akcí „Respekt! Augsburg žije rozmanitostí". Kromě čtení renomovaných autorů nechybí setkávání v knihovně a filmové večery. Pro zájemce nabízí každou první středu

Stadtbibliothek Augsburg - výpůjčky hudebních nástrojů

v měsíci seznámení s online katalogy a databázemi. Knihovna úspěšně spolupracuje s dobrovolníky zejména z řad seniorů, kterým přispívá na hromadnou dopravu při cestě do knihovny.

Die Universitätsbibliothek Augsburg

(Univerzitní knihovna Augsburg) Knihovna má takřka 3 miliony dokumentů a přes 32 tisíc uživatelů. Je otevřeno každý den, ve všední dny 8:30–23:00, v sobotu 10–21 hod., v neděli 12–18 hod. Vzhledem k tomu, že cesta od knihovny k zastávce veřejné dopravy vede parkem, nabízí ostraha knihovny doprovod po zavírací době až k zastávce.

Universitätsbibliothek der Ludwig Maximilians Universität München (LMU), Die Fachbibliothek München

(Philologicum Mnichov) Ústřední knihovnu doplňuje výukové centrum Leo 13 (dříve centrální sbírka učebnic), 14 odborných knihoven a 56 dalších menších knihoven LMU. Knihovna disponuje komfortním zázemím pro studenty včetně pohodlného sedacího nábytku.

Die Stadtbibliothek München

(Městská knihovna v Mnichově) V současné době se knihovna nachází v náhradních prostorách

objektu Motorama.[1] Původní sídlo knihovny, budova Gasteig, je v rekonstrukci. Zaměstnanci poskytují služby uživatelům v pracovní dny v době 10–20 hod., do 22hod. je vystřídá služba security. Knihovna je rozdělená podle barev a témat, oddělení pro děti, pro dospělé, volný čas aj.

Dámské noční taxi

Ve spolupráci s městem nabízí knihovna dívkám a ženám od 16 let příspěvek 10 eur na taxi z důvodu bezpečného večerního cestování. Každá žena ve věku 16 a více let si může vyzvednout poukaz na podporu jízd taxíkem. Poukázky jsou k dispozici ve všech pobočkách knihovny. Služba uvádí, že dámské noční taxi je zaměřeno na ženy, tedy i trans ženy a nebinární ženy. Muži nemohou službu využít ani jako doprovod.

Koncept Otevřené knihovny

Pod heslem Více knihovny! je knihovna otevřena brzy ráno, pozdě večer a o nedělích a svátcích bez přítomnosti odborného personálu. V této době je možné realizovat výpůjčky a využívat digitální služby s podporou bezpečnostních služeb a technologií. Otevřenou knihovnu mohou využívat registrovaní uživatelé od 16 let s platným čtenářským průkazem. Městskou knihovnu v Mnichově mohou využívat v průběhu otevírací doby i návštěvníci bez registrace. Koncept Otevřené knihovny byl již prověřen i v mezinárodním měřítku jako podpora dostupnosti knihovny zejména pro produktivní věk.

Stadtbibliothek Nürnberg

(Městská knihovna Norimberk) Historie knihovny sahá až do 2. poloviny 14. století a patří k jedné z nejstarších městských knihoven v Německu a současně je druhou největší knihovnou v Bavorsku. Do nových prostor byla přestěhovaná v roce 2012. Městskou knihovnu v Norimberku tvoří centrální knihovna a šest knihoven

Stadtbibliothek Augsburg

v městských částech spolu se dvěma mobilními knihovnami (bibliobusy). Zájemci o využívání mobilní knihovny mohou odebírat newsletter s aktuálními informacemi o změnách autobusových zastávek. Knihovní fond obsahuje více jak 900 tisíc médií. Knihovna nabízí služby rodičům, učitelům a pedagogickým pracovníkům předškolních zařízení, od podpory čtenářství v raném věku až po informace k získání kvalifikací pro studium a práci. Podporu a poradenství nabízí také školním knihovnám.

Die Universitätsbibliothek Technische Hochschule Nürnberg

(Knihovna technické vysoké školy Georga Simona Ohma, Norimberk) Knihovna sídlí v budově postavené roku 1833–35, která prošla 2019 rekonstrukcí. S více jak 200 tisíci svazky se většinově nachází v nových prostorách, menší část fondu je umístěna na několika dalších místech. Uživatelé mají k dispozici více než 400 tisíc elektronických médií (časopisy, databáze a e-knihy). Knihovna posílá předupomínky pět dní před uplynutím výpůjční lhůty. Používání knihovny je bezplatné s výjimkou poplatků za meziknihovní výpůjční služby, ztracené průkazy či výpůjčky a upomínky. Studenti univerzity si mohou půjčovat až na 90 pracovních dnů notebooky. V případě vnějšího poškození (bez vlivu

[1] Motorama byla původně postavena na počátku 70. let jako autosalon. Již více než 20 let slouží jako místní nákupní centrum s byty v horních podlažích.

na funkčnost) je účtován paušální poplatek 25 eur za snížení hodnoty zařízení.

Stadtbibliothek Reutlingen

(Městská knihovna Reutlingen) Knihovna byla otevřena v nových prostorách v roce 1985. Má deset poboček. Prezentuje se jako místo k pobytu a setkávání. Nabízí bezplatné programy pro výuku jazyků. Pro zájemce o výuku němčiny nabízí zdarma výukový portál: https://www.vhs-lernportal.de. V rámci propagace a rozšiřování služeb používá mobilní kolo, mobilbike (inspirace z norského Oslo Public Library. Knihovna se zapojila do projektu Zelená knihovna. Ve své práci dodržuje všech 17 cílů udržitelného rozvoje OSN: nabízí tašky z recyklovaného materiálu k zapůjčení nebo tašky na kola, používá papír šetrný k životnímu prostředí aj.

Poslední zastávka byla v EKZ Bibliotheksservice Reutlingen, servisní společnosti pro knihovny se sídlem v Reutlingenu. V České republice tuto funkci vykonává, s určitými odlišnostmi, společnost CEIBA. Mezi poskytované služby patří například:

- zpracování a distribuce dokumentů do knihoven včetně formální a předmětové indexace dle pravidel RDA a opatření RFID kódy,
- vytváření seznamů četby na aktuální témata v rámci mediálních kampaní,
- vývoj a distribuce příslušenství do knihoven (knihovní zarážky, technika apod.)
- vývoj a prodej knihovního nábytku (včetně policových systémů, pultového nábytku, knižních vozíků),
- podpora modernizace knihoven, návrhy interiérů,
- školení a vzdělávací akce pro knihovny,
- zprostředkování služby Onleihe[2] (výpůjčky e-knih, zvukových knih, novin a časopisů nebo e-learningových online kurzů).

[2] Onleihe je bezplatná digitální knihovna Goethe-Institutu dostupná také v České republice. Umožňuje stahovat cca 20 000 elektronických knih v němčině, audioknihy, materiály pro studenty němčiny, časopisy, noviny a sledovat filmy.

Universitätsbibliothek Nürnberg

EKZ byla založena v roce 1947 jako nákupní centrum pro veřejné knihovny (Einkaufszentrale für Öffentliche Büchereien durch Körperschaften der öffentlichen Hand in Reutlingen). Nabízí poradenství i školním knihovnám, pro které vydává zpravodaj Škola a knihovna. Zájemci z řad veřejných, školních či firemních knihoven se mohou přihlásit a nechat si zasílat měsíční newsletter EKZ s aktualitami o nových produktech, nabídkách, akcích a školeních pro knihovníky. V tištěné i elektronické podobě vydává pololetní magazín pro knihovny Report.

Navštívené knihovny potvrdily, že i české knihovny se mohou svým vybavením směle srovnávat s knihovnami v zahraničí. Vizí snad nedaleké budoucnosti je koncept otevřené knihovny, jejíž první vlaštovky se již těší zájmu v podobě pobočky Městské knihovny Praha Černý most a nově i Löwitův mlýn v Libni. Všechny navštívené knihovny přinesly nové podněty a inspiraci pro další rozvoj služeb uživatelům. Studijní zájezd po bavorských knihovnách se SKIP opravdu povedl!

Knihovna všemi smysly pro každého – rozhovor s odcházející ředitelkou Knihovny Ústeckého kraje

Veronika Balcarová
veronika.balcarova@knihovnauk.cz

Jana Linhartová své mládí věnovala vrcholovému sportu a díky vážnému zranění musela předčasně ukončit studium na FTVS UK Praha. Svou odbornost si rozšířila o obor radiologický asistent a ve zdravotnictví pracovala dva roky. Poté se rozhodla si své vzdělání rozšířit a dokončila studium Speciální pedagogiky a učitelství na PF UJEP v Ústí nad Labem. Učitelství se věnovala od r. 1993. V letech 2008–2017 vedla jednu ze ZŠ v Ústí nad Labem zaměřenou na vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Přesto, že ve škole vše fungovalo, objevila se před Janou výzva zkusit něco, co by mohlo pomoci rozvoji města i kraje a přihlásila se do výběrového řízení na pozici ředitelky krajské knihovny. Zde uspěla a od února 2017 dosud vede největší kulturní instituci v Ústeckém kraji, myšleno počtem zaměstnanců, budov či pořádaných akcí, Knihovnu Ústeckého kraje.

Po svém nástupu si doplnila knihovnické vzdělání a od začátku se snaží o transformaci knihovny na otevřenou vzdělávací, kulturní a komunitní instituci přístupnou všem bez rozdílu. V roce 2019 obdržela tehdy ještě jako Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem ocenění ministra kultury za Knihovnický počin roku za otevření Poradenského a edukačního centra jako nové služby v knihovně. Toto ocenění otevřelo aktivní spolupráci mezi rezortem kultury a školství. Ta byla stvrzena podpisem Memoranda o spolupráci mezi oběma rezorty.

Knihovna poté zrealizovala projekt z OP VVV, který ukázal sílu a možnosti sítě českých knihoven a podpořil rozvoj nových služeb. V říjnu roku 2023 za své aktivity Jana obdržela ocenění hejtmana Ústeckého kraje za regionální rozvoj. V červnu roku 2024 se rozhodla požádat svého zřizovatele o uvolnění z funkce ředitelky knihovny k 30.9.2024. Svou energii a elán chce nadále věnovat propojování formálního a neformálního vzdělávání v knihovnách, rozvoji a podpoře celoživotního učení, poskytování nízkoprahového poradenství a péče pro všechny uživatele, vzdělávání pro specifické uživatele včetně dětí nadaných. Chce pracovat na všem, co jí dává smysl, realizovat aktivity, které kultivují člověka i společnost, a z knihoven vytvořit místa nejen pro knihy, ale hlavně pro lidi.

Jak hodnotíš svou životní etapu v knihovně?

Podobně jako ve škole, učení hrou fungovalo od dětí přes učitele a rodiče na 100 % a tak jsem se podobným způsobem snažila proměnit i knihovnu. Za mého působení se z tichého místa stalo uznávané centrum kultury, setkávání a vzdělávání. Myslím, že se mi spolu s mými kolegy podařilo změnit povědomí o tom, co poskytuje a nabízí knihovna ve 21. století. Věřím, že i nadále se budu podílet na budování dobré značky a jména nejen naší organizace, ale celé sítě knihoven ČR. Pevně doufám, že můj nástupce či nástupkyně bude nadále pokračovat v naplňování naší vytyčené strategie. Těší mě, že je naše instituce dobrým partnerem pro další příspěvkové a neziskové organizace a instituce v regionu i mimo něj. Velmi si vážím spolupráce a podpory zřizovatele. Jsem člověk, který se nevzdává, má rád výzvy a chuť něco měnit, budovat a pomáhat lidem, ale je čas jít dál.

Vím, že už nechci řídit lidi, je to vysilující a únavné, ale vím, co chci. Chci pomáhat lidem na jejich životní cestě, učit je novým věcem a podpořit je v tom, co je baví. Chci pomáhat v rozvoji našeho regionu, ukazovat jeho sílu a skrytý potenciál.

Co Ti knihovna za dobu tvého působení v roli ředitelky dala a vzala?

Co mi dala? Nesmírně jsem si rozšířila pohled na svět, poznala spoustu zajímavých a inspirativních lidí, naučila se nové dovednosti, získala větší kompetence, vyzkoušela si zajímavé a netradiční aktivity a zjistila jsem, že slovo „nejde" v knihovně neexistuje. Co mi vzala? Čas věnovat se své rodině a sobě, ale vůbec toho nelituji, bylo to mé rozhodnutí.

Jakou službu, projekt, akci, nabídku či inovaci považuješ za mimořádnou?

Velmi těžká otázka. Co se tedy týká služby, myslím si, že je to zprovoznění vracení a půjčování knih v režimu 24/7, kterou mohou využít opravdu všichni uživatelé. Projektů bylo několik, ale za mimořádný považuji ten současný „Kultura v kurzu", financovaný z NPO. Taková podpora pro edukaci pracovníků v kultuře vč. knihovníků tu nikdy nebyla a už asi nikdy nebude. Za mimořádnou akci považuji cyklus „Cestování všemi smysly", jehož realizace začala letos a bude pokračovat i v roce příštím. Za mimořádnou nabídku považuji otevření šicích a polytechnických dílen v knihovně, provoz vlastního nahrávacího studia a zapojení čtenářů do literárně-poznávacích aktivit spojených s vydáváním knih zaměřených na náš region. Náš cestovatelský deník „Zírej na ten kraj" inspiroval k vydání dvojjazyčné česko-ukrajinské publikace „Falco a Já". Za mimořádnou věc však považuji změnu názvu knihovny, nastavení systematického a tematického dramaturgického plánu včetně inovace programů, netradičně pojaté a čtivé výroční zprávy či otevření Amerického centra. Nesmím opomenout ani letošní výstavu Identita, která mapuje příběh českého grafického designu, ke které naše grafička Veronika Tilšerová vymyslela cyklus tematických přednášek s osobnostmi grafického designu či architektury.

Co naopak hodnotíš jako neúspěch?

Za svůj neúspěch považuji to, že se mi nepodařilo vyjednat větší finanční podporu na výkon městské funkce, kterou zajišťujeme pro město Ústí nad Labem. Museli jsme uzavřít dvě pobočky a rádi bychom je znovu otevřeli. Také není stále ukončena rekonstrukce všech historických budov tak, aby byly bezbariérové a přístupné pro všechny uživatele.

Letošním tématem časopisu Duha je vnímání knihovny všemi smysly. Jakými smysly nejvíce vnímáš knihovnu ty?

Naše knihovna sídlí v několika historických budovách, což je na jednu stranu výjimečné pro zrak, hmat, sluch i čich, ale na druhou stranu dosti ekonomicky náročné vzhledem k přístupu pro handicapované návštěvníky. Když navštívíte Wainmannovu či Wolfrumovu vilu ocitnete se v době 1. republiky. Já naši knihovnu nejraději poznávám hmatem a zrakem. Naši čtenáři či návštěvníci vstupem do historických prostor našich výpůjčních oddělení, kluboven a sálů vnímají prostory všemi smysly a rádi se sem vrací. Úpravu prostor musíme řešit nejen s památkáři, ale spolupracujeme i s Tyfloservisem, Tichým světem a samotnými uživateli tak, abychom bariér v budovách měli co nejméně.

Co naše knihovna dělá pro specifické uživatele, aby mohli knihovnu vnímat všemi smysly?

Nejvíce aktivit vzniká v našem Poradenském a edukačním centru, za které naše knihovna získala ocenění ministra kultury v roce 2019. Tento projekt vznikal postupně s tím, jak jsem poznávala, co vše může knihovna dělat a nabízet. Nejdříve jsme oslovili vydavatele učebnic, potom výrobce pomůcek pro specifické uživatele a také pedagogické pracovníky, rodiče dětí s handicapy a specifické uživatele, co by chtěli, aby naše centrum nabízelo. Dnes je již nabídka tak rozsáhlá, že by si tento projekt zasloužil samostatný prostor. Jen v krátkosti se zmíním o některých zajímavých projektech. Klientům s poruchou autistického spektra se věnuje projekt PASažéři v knihovně, nadaným dětem Badatelská akademie, věnujeme se dětem s mentálním postižením v rámci výtvarných ateliérů, pořádáme tančírny pro nevidomé, tlumočíme akce do znakového jazyka, vyrábíme si vlastní učební pomůcky a hry, připravujeme projektové dny na míru pro uživatele s postižením, edukujeme pedagogy, rodiče, poskytujeme ve spolupráci s SPC Pod Parkem nízkoprahové poradenství, nyní ve spolupráci s nadačním fondem Světluška připravujeme projekt pro zrakově postižené a ve spolupráci s MU Brno chceme testovat nadané děti a zkoušet aplikaci na nápravu poruch učení. Veškeré aktivity knihovny připravujeme tak, aby se jich mohli zúčastnit lidé s postižením i senioři, na které cílíme různými typy aktivizačních a vzdělávacích programů. Příkladem je cyklus Cestování všemi smysly. Nyní máme za sebou Afriku a Japonsko a čeká nás Pobaltí. Tato akce je zpřístupněna pro zrakově i sluchově znevýhodněné návštěvníky.

Kdo Tě na tvé cestě nejvíce inspiroval?

Těch lidí je velmi mnoho a doufám, že na nikoho nezapomenu. Knihovnu jsem navštěvovala od dětství, ale k tomu, abych se přihlásila do konkurzu, mě inspirovala kmotra mých dcer Lída Makovská, dlouholetá zaměstnankyně Severočeské vědecké knihovny. Velkou inspirací mi byla a je Dáša Kučerová, ředitelka Městské knihovny v Lounech. Mým velkým vzorem je Tomáš Řehák, Radka Kodetová a další ředitelé krajských a pověřených knihoven v ČR. Zásadní věci mi předal i emeritní ředitel Aleš Brožek a spoustu nových informací jsem získala na kurzu pro knihovníky pořádaném NK ČR, kde mě učil Vít Richter, Roman Giebisch či Hanuš Hemola. Nesmím zapomenout na nesmírnou pomoc a podporu od kolegyně z KISK, Pavlíny Mazáčové. Velkou inspirací pro mě jsou mladí kolegové Ondřej Hudeček, Lenka Hanzlíková, Eliška Bartošová, Katka Janošková či Veronika Chruščová. Nechci zapomenout ani na kolegy mimo knihovnu, kteří s ní intenzivně spolupracují, jmenovitě kolegyně Jana Zapletalová, Martina Brhelová, Lenka Burganová, Lenka Černá, Markéta Svobodová, Martin Jech, Jiří Starý či Radko Sáblík a Zdeněk Svoboda. V neposlední řadě mnoho akčních kolegů z naší knihovny, bez nichž bych nic nedokázala. Věřím, že i nadále budeme skvělý tým.

Kde vidíš knihovny v roce 2030?

Knihovnu v roce 2030 vidím jako jednu z nejdůležitějších vzdělávacích institucí, které bude podporovat i nadále stát. Budou z nich univerzity druhého věku pro všechny ty, kteří se budou chtít vzdělávat, setkávat a bavit. Bude v nich kromě knihovníků i více lektorů, terapeutů a programových či kulturních pracovníků, kteří se budou snažit vytvořit pro každého návštěvníka příjemné prostředí, kam se bude rád vracet.

Jano, děkuji Ti za rozhovor. A na závěr otázka: Jak by vypadala knihovna tvých snů?

Jako můj domov. Místo, kde se mohu realizovat a tvořit, cítit se bezpečně a plnit si své sny. Místo, kde se bude líbit ostatním a budou se sem rádi vracet. Místo, kde se s každým a na všem v klidu domluvím, plné zdrojů s ověřenými informacemi, kde si dám něco dobrého k pití i jídlu. Místo pro relaxaci, edukaci i poznání.

Starý papír

Iva Pekárková
ivapekarkova@gmail.com

Od dětství jsem chtěla psát knížky. Nebyla za tím touha po mamonu a slávě, pro takové věci jsem ostatně neměla koncept. Byla jsem přesvědčená, že co se děje v Československu (sovětská okupace, marxistické bludy), je potřeba zaznamenat, zdokumentovat to všechno v naději, že se jednou tyhle materiály podaří propašovat na Západ, nebo tu aspoň zůstanou pro příští generace. Jasně, byla za tím neznalost a naivita. V deseti nebo dvanácti letech jsem netušila nic o disidentech, samizdatech, exilových nakladatelstvích. A ostatně ani o tom, že na jiných místech na Zemi existují mnohem horší hrůzy než ty, v jakých jsme žili my.

Už vůbec by mě nenapadlo, že lidi přestane bavit číst. Znala jsem čtvrteční fronty před každým knihkupectvím, nadšení, když se podařilo ulovit novou knížku. Všichni mí známí hltavě četli snad všechno kromě stranických manuálů. S kamarádem jsme si zcela vážně slibovali, že jakmile vyrosteme a naučíme se psát, všechno, co se tu děje, zaznamenáme. Vůbec nás nenapadlo, že by to někoho snad mohlo nezajímat. Drtivá většina dostupných knih – to byly buď překlady cizích autorů, anebo se v nich psalo o dávné minulosti. „*Pokud si budem chtít přečíst dobrou knížku, budem si ji muset sami napsat*," říkal Karel jen napůl v legraci.

Navíc jsme věřili, že spisování je jediná umělecká činnost, kterou se může naučit i člověk bez valného nadání. Na sport, muziku, malování – na to jste museli mít talent. Psát se může naučit každý, pokud tomu věnuje celý život. Věnovali jsme tomu celý život.

A vidíte, jak se to změnilo? V mnohém k lepšímu, je přece úžasné nežít už zavřený za železnou oponou, smět cestovat a poznat celý svět. Nebo moct posílat maily a dozvědět se (skoro) všechno, co potřebujete znát, do pár minut na internetu.

Knihy bohužel nedopadly tak dobře. Zmocnil se jich vydavatelský průmysl (na Západě je měl ve spárech už dávno, to jsme ale nevěděli) a chrlí další a další tituly v naději, že aspoň některé zaujmou čtenáře. Jako květina, která, když vycítí, že už jí mnoho času nezbývá, honem vykvete a produkuje plody v naději, že aspoň některá semena vyklíčí. Kteroukoli knihu je dnes možné „udělat" či „zabít" rozsáhlou, anebo naopak zanedbanou propagací.

Už se smiřuju s tím, že jsem dinosaurus, který si život bez knih neumí představit. Smiřuju se s tím, že beletrie, za stálého úpění a brzdění zadníma nohama, odchází do země našich předků. Ale sotva se smířím s tím, co jsem viděla na fotce z pražské Michle: chlápek v teplákách stojí u knihobudky, rozvážně odtrhává hřbety knih a zbytek hází do pytle. Pytel pak odnese do sběrny, kde obdrží 1–4 Kč za kilo.

Hrabalova hrůzná vize se naplnila. Knihy, i ty zánovní, jsou starý papír.

Iva Pekárková je překladatelkou, spisovatelkou a publicistkou.

Bude vás zajímat, že…

…**se připravuje vydání příručky „Statistika knihoven"**. Lucie Macháčková, Vít Richter a Marie Šedá zpracovali praktický návod určený pracovníkům knihoven, kteří se zabývají zpracováním statistických výkazů o činnosti knihoven, stejně jako vedoucím pracovníkům knihoven, kteří využívají analýzu statistických dat pro plánování činnosti knihoven. Obsahuje praktický návod k vyplňování statistického výkazu o činnosti zejména veřejných knihoven, definice indikátorů včetně odkazů na normy ISO a mezinárodní statistiku. Publikace bude vydaná Národní knihovnou ČR v závěru roku 2024.

KNIHOVNY.CZ

NABÍZEJTE UČITELŮM VE VAŠEM REGIONU

https://poznejte.knihovny.cz/ke-stazeni/#eknihy